

Erik Nørstebø

Hvor persistent er kultur?

En studie av kulturell persistens og erfaringstilpasnings påvirkning på holdninger til homofili hos første- og andregenerasjons innvandrere i Vest-Europa

Masteroppgave i Statsvitenskap. Lektorutdanning i samfunnsfag for trinn 8 – 13

Veileder: Henning Finseraas

Juni 2023

Erik Nørstebø

Hvor persistent er kultur?

En studie av kulturell persistens og erfaringstilpasnings påvirkning på holdninger til homofili hos første- og andregenerasjons innvandrere i Vest-Europa

Masteroppgave i Statsvitenskap. Lektorutdanning i samfunnsfag for trinn 8 – 13

Veileder: Henning Finseraas

Juni 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Jeg kom til Trondheim i 2016 og har tilbrakt noen av mine fineste år her i byen. Her har jeg hatt mye gøy, studert litt av hvert, fått gode venner og ikke minst møtt Ingunn. Nå går tiden her mot slutten og jeg kommer til å savne kvelder på Samfundet, turer i Estenstadmarka og til og med alle dagene på Dragvoll. Jeg ønsker å takke Ingunn og mor og far for god støtte gjennom denne perioden, Henning for god veiledning og gutta og alle andre på salen for å ha satt en lav terskel for avbrekk med basse og bordtennis gjennom masterarbeidet.

Sammendrag

Omfattende migrasjon til Vest-Europa i etterkrigstiden har gjort at opphavet til verdier og holdninger, og hvor tilpasningsdyktige disse er, har blitt et svært relevant tema i integreringssammenheng. Er verdier og holdninger tilpasningsdyktige til nye omgivelser eller har de dyptliggende, kulturelle røtter som gjør dem persistente mot endringer i omgivelsene? Ved å bruke den epidemiologiske metoden, og data fra 16 destinasjonsland hentet fra European Social Survey (ESS) runde 8–10 og data fra 96 opprinnelsesland hentet fra World Values Survey (WVS) bølge 3–7, undersøker jeg om kultur fra opprinnelsesland påvirker holdninger til homofili hos første- og andregenerasjons innvandrere i Vest-Europa. Gjennom en rekke lineære regresjonsmodeller finner jeg at kulturell persistens har en betydelig effekt på holdningene til førstegenerasjons innvandrere, og at botid kun har en moderat effekt som oppstår etter lang tid. Bivariate analyser av andregenerasjonens holdninger viser en betydelig effekt av kulturell persistens, men denne effektens statistiske signifikans forsvinner når jeg kontrollerer for religionstilhørighet og fars opphavsregion. Dette kan tyde på at korrelasjonen mellom andregenerasjonens holdninger og holdningene i opphavslandet heller forklares av tilhørighet til islam og forskjeller i opphavsregion enn av kulturell persistens. Noen robuste funn for begge generasjonene er at religiøsitet, økonomisk marginalisering og islam predikerer mer negative holdninger til homofili, mens utdanning og det å være kvinne predikerer mer positive holdninger. Resultatene kan imidlertid være påvirket av manglende data fra betydelige opprinnelsesland og at utvalgene er relativt små i enkelte av analysene. På grunn av en stor diskrepans mellom holdningene forskjellige innvandregrupper gir uttrykk for i ESS og holdningene i opprinnelseslandene deres, diskuterer jeg muligheten for at svarene i ESS og WVS kan være påvirket av sosial ønskevridingsbias, og etterlyser forskning som søker å avdekke om dette er tilfellet.

Abstract

Extensive migration to Western-Europe in the post-war era has made the origin of values and attitudes, and how adaptable these are, a highly relevant topic in the context of integration. Are values and attitudes adaptable to new surroundings or do they have deep-rooted, cultural origins that make them resistant to change? By using the epidemiological approach, and data from 16 countries of destination drawn from the European Social Survey (ESS) round 8–10 and 96 countries of origin drawn from the World Values Survey (WVS) wave 3–7, I examine whether the culture of the origin country affects attitudes towards homosexuality in first- and second-generation immigrants in Western Europe. Through a set of linear regression models, I find that cultural persistence has a significant effect on the attitudes of the first-generation immigrants, and that time spent in the destination country only has a moderate effect which emerges after a long time. Bivariate analyses of the attitudes of the second generation show a significant effect of cultural persistence, but the statistical significance of this effect disappears when I control for religious affiliation and father's region of origin. This suggests that the correlation between the attitudes of the second generation and the attitudes in the origin countries of their parents is explained by affiliation with Islam and differences in region of origin rather than by cultural persistence. Some robust findings for both of the generations are that religiosity, economic marginalisation and Islam predicts more negative attitudes towards homosexuality, while education and being female predict more positive attitudes. The results may, however, be affected by the lack of data from important countries of origin and by relatively small samples for some analyses. Due to a large discrepancy between the attitudes different groups of immigrants expressed in the ESS and the attitudes in their country of origin, I discuss the possibility of the answers in the ESS and the WVS being affected by social desirability bias and call for research that may uncover whether this is the case.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	1
1.1 Begrepsavklaringer.....	2
2. Teori.....	3
2.1 Materialistiske og postmaterialistiske verdier	3
2.2 Et bredere kulturelt skifte	5
2.3 Verdiskiftet og holdninger til homofili	5
2.4 Andre perspektiver på holdninger til homofilis opphav	6
2.5 Fem dimensjoner innen holdninger til homofili	7
2.6 Kulturell persistens og erfaringstilpasning	8
2.7 Implikasjoner av Ingleharts teoretiske rammeverk for innvandrere.....	8
3. Tidligere forskning	9
3.1 Tidligere forskning på mellomgenerasjonsskiftet i verdier	9
3.2 Tidligere forskning på holdninger til homofili	10
3.3 Tidligere forskning på kulturell persistens og erfaringstilpasning	12
3.4 Hypoteser.....	13
4. Metode.....	14
4.1 Den epidemiologiske tilnærmingen.....	14
4.2 Regresjonsmodeller	15
4.3 Styrker og svakheter ved å analysere innvandrere immigrert etter fylte 25 år.....	16
4.4 Datasett og valg av land for undersøkelse	17
4.5 Avhengige variabler	18
4.6 Uavhengige variabler.....	19
4.7 Kontrollvariabler	23
4.8 Mangel på mål på integreringsgrad i ESS	24
4.9 Deskriptiv statistikk.....	25
5. Resultater.....	27

5.1 Analyser av første generasjons innvandrere	27
5.2 Analyser av andre generasjons innvandrere	33
5.3 Analyser av muslimer	37
5.4 Test av hypotese 6 om fars påvirkning på sønners holdninger til homofili	38
6. Diskusjon.....	39
6.1 Resultatenes samlede implikasjoner	39
6.2 Årsak til at muslimer har mer negative holdninger	43
6.3 Nyanser i syn på homofili hos innvandrere	44
6.4 Diskrepans mellom holdninger til homofili blant innvandrere i Europa og befolkningen i opprinnelsesland	45
6.5 Sosial ønskeverdigheitsbias	47
7. Konklusjon og videre forskning	48
8. Referanser.....	51
9. Appendiks.....	56
9.1 Vedlegg 1: Utfyllende diskusjon av validiteten til homonegativitetsdimensjonen.....	56
9.2 Vedlegg 2: Fullstendige tabeller for deskriptiv statistikk og regresjonsmodeller.....	56

1. Innledning

I takt med globalisering og enklere muligheter for migrasjon i verden har omfattende innvandring blitt vanlig i de fleste vestlige land. Mye av denne innvandringen skjer på tvers av kulturelle sfærer, for eksempel gjennom stor ikke-vestlig innvandring til Europa i etterkrigstiden. Dette har gjort spørsmål om integrering, assimilering og innvandreres tilpasningsevne til mottagerlandets kultur aktuelle både i politisk og akademisk diskurs. Hvor raskt innvandrere kan integreres i mottagerlandets fundamentale verdier er også et spørsmål som legger premisser for den politiske innvandringsdebatten. Derfor er det interessant å studere kulturell persistens, altså hvor motstandsdyktige kulturelle oppfatninger fra et opprinnelsesland er for innvandrere og deres etterkommere i møte med en ny kultur i et destinasjonsland.

Ronald Inglehart (1977; 1990) har over flere tiår utviklet en teori som hevder at høy økonomisk velstand og fysisk sikkerhet i et land igangsetter et skifte i politiske prioriteringer fra materialistiske til postmaterialistiske verdier, som er en del av et bredere verdiskifte fra overlevelsesverdier til selvrealiseringsverdier. Materialistiske verdier og overlevelsesverdier vektlegger fysisk og økonomisk sikkerhet fremfor personlig frihet og identitetsutfoldelse, mens postmaterialistiske verdier vektlegger ting som personlig autonomi, prinsipielle politiske rettigheter og identitetsutfoldelse. Teorien hevder at sosialisering i omgivelser preget av disse forholdene gir høyere sannsynlighet for at individer innehar postmaterialistiske verdier og selvrealiseringsverdier fremfor materialistiske verdier og overlevelsesverdier.

Inglehart argumenterer for at verdiskiftet på nasjonalt nivå primært skjer gjennom utskiftning av alderskohorter, hvor kohorter med flere materialister enn postmaterialister faller fra. Teoriens logiske fundament åpner dog også for at verdiskiftet kan påvirkes av innvandring, hvor innvandrere sosialisert i land med lav økonomisk velstand og fysisk usikkerhet har større sannsynlighet for å inneha materialistiske verdier som etter teorien er relativt motstandsdyktige mot endringer i voksen alder. Hvordan innvandring påvirker verdiskiftet i økonomisk velstående land og hvordan teoriens logiske fundament står seg når det anvendes på personer som forflytter seg geografisk fra omgivelser som er tilbøyelige til å skape overlevelsesverdier til omgivelser som er tilbøyelige til å skape selvrealiseringsverdier er mindre undersøkte aspekter ved Ingleharts teori. Jeg ønsker å undersøke disse aspektene under den overordnede problemstillingen «hvor persistent er kultur?».

Holdningsfenomenet jeg spesifikt vil undersøke er holdninger til homofili hos innvandrere og deres etterkommere i Vest-Europa. Jeg har valgt holdninger til homofili av flere årsaker. Det er

en faktor som deles både langs skillelinjen mellom materialistiske og postmaterialistiske verdier og det bredere skillet mellom overlevelsens- og selvrealiseringsverdier¹ i Ingleharts teoretiske rammeverk (R. Inglehart, 2007; R. Inglehart & Welzel, 2005) og forskjellige kulturer varierer stort i syn på homofili (Adamczyk & Pitt, 2009; Andersen & Fetner, 2008; Smith et al., 2014). Videre er det en faktor som inngår i disse verdidimensjonene som lar seg operasjonalisere og som representeres ved gode variabler både i European Social Survey og World Values Survey. Dermed går det an å lage et mål for holdninger til homofili for innvandreres opprinnelsesland og undersøke sammenhengen mellom dette og første- og andregenerasjons innvandreres syn på homofili i Vest-Europa. Jeg undersøker dette under den underordnede problemstillingen «hvordan påvirker kulturell persistens og erfaringstilpasning holdninger til homofili hos innvandrere og deres etterkommere i Vest-Europa?».

Jeg finner at kulturell persistens, representert ved holdninger i opprinnelseslandet, har en betydelig effekt på førstegenerasjons innvandreres holdninger til homofili, og at effekten av erfaringstilpasning, representert ved botid, er moderat og oppstår først etter lang tid. Bivariate analyser av andregenerasjonen viser en betydelig effekt av kulturell persistens, men denne effektens statistiske signifikans forsvinner når jeg kontrollerer for religionstilhørighet og fars opprinnelsesregion. Dette kan tyde på at mer konservative holdninger til homofili hos andregenerasjonen bedre forklares av tilhørighet til islam og forskjeller i fars opprinnelsesregion enn som en effekt av kulturell persistens. Resultatene kan imidlertid være påvirket av manglende data fra enkelte, betydelige opprinnelsesland og at utvalgene er små i enkelte analyser. På grunn av en stor diskrepans mellom holdningene enkelte innvandrergupper gir uttrykk for i ESS og holdningene i opprinnelseslandene deres, diskuterer jeg muligheten for at dataene i ESS og WVS kan være påvirket av sosial ønskeverdigheitsbias og etterspør forskning som kan avdekke om dette er tilfellet.

1.1 Begrepsavklaringer

Guiso et al. (2006, s. 23) definerer kultur som «de konvensjonelle oppfatninger og verdier etniske, religiøse og sosiale grupper overfører relativt uendret fra generasjon til generasjon». Jeg tar inspirasjon fra denne definisjonen og definerer kultur som det delte settet av normer, verdier, holdninger, tro og kunnskap som preger et samfunn og betinger hvordan medlemmene forholder seg til, og forstår, verden rundt seg. I denne oppgaven er det kultur på et nasjonalt nivå som er mest relevant, og hvordan denne kulturen betinger holdninger til homofili.

¹ Min oversettelse av «self-expression values».

Jeg definerer holdninger inspirert av en definisjon av Vargas-Sanchez et al. (2016, s. 58) som måten en person anser og vurderer noe eller noen, en tilbøyelighet til å respondere positivt eller negativt i møte med et bestemt fenomen. Holdninger til homofili blir altså definert som en persons anseelse av homofili som et fenomen og homofile og lesbiske personer, og hvorvidt en person har en positiv eller negativ innstilling til disse. Hatemi og McDermott (2016) definerer politiske holdninger som holdninger en ikke bare innehar selv, men som en mener burde legge føringer for hvordan andre tenker, føler og handler. Holdninger anses for å være mer spesifikke bedømmelser rettet mot et fenomen, mens verdier er mer abstrakte og situasjonsuavhengige bedømmelser av hva som er betydningsfullt i livet, og er mer grunnleggende for ens selvforståelse (Hanel et al., 2021). Verdier og holdninger er ofte betinget av kultur og kan anses som underkomponenter av en kultur i den grad kulturen inneholder felles verdisyn eller holdninger overfor et fenomen. I denne oppgaven vil jeg benytte begrepet «syn» tilnærmet synonymt med begrepet holdninger.

I denne oppgaven refererer begrepet «referansebefolkning» til den delen av befolkningen som ikke er innvandrere, eller har foreldre som er innvandrere. Disse utgjør majoriteten av befolkningen og er de som har kulturelle røtter i landet som strekker seg flere generasjoner tilbake, og representerer dermed majoritetskulturen i det gjeldende landet.

2. Teori

2.1 Materialistiske og postmaterialistiske verdier

I 1971 fremmet Ronald Inglehart (1971) en teori om at det foregår et verdiskifte i industrialiserte land som er økonomisk velstående og fysisk trygge. I en serie senere utgivelser har han dokumentert og revidert sin tese (R. Inglehart, 1977, 1990, 2008). Han knyttet dette verdiskiftet opp mot den økte økonomiske velstanden som preget industrialiserte, spesielt vestlige, land etter andre verdenskrig, og fraværet av krig og konflikt i disse landene i denne perioden. Dette medførte at generasjoner født etter krigen vokste opp under forhold som gjorde at mange kunne ta overlevelse og fysisk sikkerhet for gitt, i motsetning til tidligere generasjoner som var oppvokst i en verden hvor sult og krig ble oppfattet som reelle farer. Dette førte etter Ingleharts teori til at de eldre generasjonene vektla økonomisk og fysisk sikkerhet i sine politiske prioriteringer, kalt materialistiske verdier, mens de yngre generasjonene prioriterte blant annet ytringsfrihet, større selvbestemmelse for folket og mulighet til personlig og intellektuell utvikling for individet, kalt postmaterialistiske verdier.

Selv om Inglehart påviste dette verdiskiftet mellom generasjonene i snitt er det viktig å understreke at det ble observert tydelig variasjon også innad i generasjonene. Andelen materialister og postmaterialister i hver alderskohort holdt seg relativt stabile over tid. På bakgrunn av dette dannet Inglehart en teori om et mellomgenerasjonsskifte i verdier basert på to hypoteser:

1. «*En knapphetshypotese*. Nærsagt alle aspirerer til frihet og autonomi, men mennesker tenderer til å tillegge sine mest presserende behov størst verdi. Materiell forsørgelse og fysisk sikkerhet har direkte sammenheng med overlevelse, og når disse er mangelvare, gir mennesker høyest prioritet til disse «materialistiske» målene; men under forhold preget av velstand blir mennesker mer tilbøyelige til å legge vekt på «postmaterialistiske» mål, slik som tilhørighet, aktelse og estetisk og intellektuell tilfredsstillelse» (Inglehart, 2008, s. 131)²
2. «*En sosialiseringshypotese*. Forholdet mellom materielle forhold og verdiprioriteringer er ikke preget av umiddelbar tilpasning: ens grunnleggende verdier reflekterer i stor grad forholdene som rådet i årene før en blir voksen og disse verdiene endrer seg hovedsakelig gjennom mellomgenerasjonsutskiftning av befolkningen» (Inglehart, 2008, s. 131)²

Knapphetshypotesen har forankring i psykologiske teorier som Maslows behovshierarki, som hevder at mennesker retter sine prioriteringer etter et indre behovshierarki hvor behovene for mat og fysisk sikkerhet er de mest grunnleggende, etterfulgt av behovet for blant annet tilhørighet, selvrealisering og intellektuell tilfredsstillelse (Inglehart, 1977, s. 22-23). Etter hypotesen reflekteres dette i de politiske prioriteringene til mennesker som er oppvokst i omstendigheter preget av økonomisk og fysisk utrygghet ved at de kan være mer tilbøyelige til å søke beskyttelse hos autoritære ledere og være villige til å innskrenke folks frihet for å sikre sosial orden og overlevelse på bekostning av selvrealisering og autonomi (Inglehart, 1977, s. 22-23; 2008, s. 140). Mennesker oppvokst under forhold preget av økonomisk velstand og fysisk sikkerhet vil ha motsatt verdiorientering, hvor individets frihet og selvrealisering vil fremstå som den viktigste sosiale og politiske prioriteringen.

Sosialiseringshypotesen er forankret i kunnskap om holdningsdannelse og personlighetstrekk som indikerer at holdninger og verdier i stor grad krystalliseres på et punkt i tidlig voksen alder (Inglehart, 2008, s. 132). Dette betyr ikke at holdninger og verdier *ikke* kan endres etter denne

² Mine oversettelser.

formative perioden, men de vil være mer resistente mot endringer etter denne, og mange vil kunne holde på holdninger utviklet i sine formative år resten av livet. Dermed ser en ikke et én-til-én-forhold mellom endringer i økonomisk velstand og trygghet og endringer i holdninger. Dette skyldes at en persons oppfatning av de materielle forholdene er viktigere enn de faktiske forholdene. Mennesker som er oppvokst i utrygghet vil dermed kunne ha en verdensoppfatning som gjenspeiler opplevelsene i formative år selv dersom de materielle forholdene endrer seg senere i livet (Ibid.). Inglehart presiserer at foreldre ofte påvirker sine barns verdier gjennom hvilke verdier de forsøker å overføre til dem, men dersom barna oppfatter en uoverensstemmelse mellom foreldrenes verdier og den verdenen de opplever at de bor i kan foreldrenes effekt på barnas verdier svekkes.

2.2 Et bredere kulturelt skifte

Inglehart argumenterer i senere arbeider for at skiftet fra materialistiske til postmaterialistiske verdier er en del av et bredere kulturelt skifte fra overlevelsesverdier til selvrealiseringsverdier (R. Inglehart, 1990, 2008; R. Inglehart & Welzel, 2005). Der materialisme-postmaterialisme-dimensjonen er knyttet spesifikt til politiske prioriteringer, er skiftet fra overlevelsesverdier til selvrealiseringsverdier et bredere skifte i verdier og kulturelle normer. Overlevelsesverdier er karakteristiske for samfunn preget av lav økonomisk velstand og fysisk utrygghet og vektlegger overlevelse, slik som materialistiske verdier, men innebærer også blant annet en generell skepsis mot utgrupper og kulturell endring, samt verdsettelse av tradisjonelle kjønnsroller. Selvrealiseringsverdier har motsatt orientering på disse verdiene, og vektlegger blant annet toleranse, tillit, subjektivt velvære og autonomi (Ibid.).

2.3 Verdiskiftet og holdninger til homofili

Holdninger til homofili deler seg langs begge dimensjonene materialistiske vs. postmaterialistiske verdier og overlevelses- vs. selvrealiseringsverdier (R. Inglehart, 2007; R. Inglehart & Welzel, 2005). Personer med materialistiske verdier og overlevelsesverdier favoriserer kulturelle normer som sikrer artens overlevelse. De verdsetter også strammere sosiale normer som sikrer større stabilitet i samfunnet, og er villige til å innskrenke folks frihet for å oppnå orden og sikre overlevelse. Derfor er eldre og materialister mer negative til homofili enn yngre og postmaterialister, som verdsetter personlig velvære, frihet og mulighet til å utfolde seg fremfor strenge sosiale normer og seksualmoral (R. Inglehart, 2007; R. F. Inglehart et al., 2017)

Inglehart et al. (2017) introduserer en ny underdimensjon av det bredere verdiskiftet som de kaller pro-fertilitetsnormer og individuelt valg-normer. Agrarsamfunn har behov for høye

fødselsrater for å opprettholde befolkningen, og at reproduksjonen skjer innenfor normfaste rammer for å sikre videreføring av familielinjer og arv. Som en følge av dette har nesten alle samfunn frem til moderne tid vært preget av pro-fertilitetsnormer, som verdsetter tradisjonelle kjønnsroller og stigmatiserer seksuell adferd som ikke er forbundet med reproduksjon, som homofili. I moderne, mer velstående samfunn, hvor tilværelsen er sikrere, har behovet for denne strenge kontrollen av seksuell adferd og kjønnsnormer forsvunnet og ført til endringer i holdninger til homofili, abort, skilsmisse og likestilling mellom kjønnene, i retning større aksept for disse, kalt normen om individuelle valg.

Det som skiller denne underdimensjonen fra det øvrige verdiskiftet, er hastigheten endringene har skjedd i. De materielle forholdene som muliggjorde et slikt verdiskiftet preget mange vestlige land allerede kort tid etter andre verdenskrig. Likevel tok det mange tiår før allmenn aksept for homofili, og lovendringer rundt dette fant sted. Selv i Norge var homofili kriminalisert frem til 1972 og homofilt ekteskap ble lovlig i 2008 (Stortinget, 2022). Det har imidlertid skjedd store endringer i både offentlig opinion og lovgivning rundt homofiles rettigheter og likestilling mellom kjønnene i de fleste velstående land de siste to tiårene, og endringene skjer nå betydelig raskere enn sekulariseringsskiftet og skiftet mot postmaterialistiske verdier (Ibid., s. 1314).

Inglehart et al. argumenterer for at den raske hastigheten skyldes at holdningsendringene i retning normen om individuell valgfrihet har nådd et vippepunkt som har skiftet den offentlige opinionen i positiv retning og befestet seg som den allment aksepterte meningen i disse samfunnene. I lavinntektsland er opinionen fortsatt ofte svært negativ til for eksempel holdninger til homofile, og konformitet gjør det vanskelig å vise toleranse, mens i mange høyinntektsland har dette vippepunktet i holdninger skiftet denne effekten til at konformitet gjør det vanskelig å vise intoleranse. Dette har medført hurtig endring i lovgivning rundt for eksempel homofiles rettigheter og likestilling mellom kjønnene i høyinntektsland.

2.4 Andre perspektiver på holdninger til homofilis opphav

Mange perspektiver på holdninger til homofili legger vekt på normative begrunnelser bak holdningene. Både i Ingleharts teoretiske rammeverk og ellers trekkes sosialisering frem som viktig for hvilke holdninger en innehar. Slike perspektiver hevder at individer tar til seg verdier og holdninger som fremmes av sosialiseringssaktører som skole, hjemmet og religiøse institusjoner (Van de Meerendonk & Scheepers, 2004; van den Akker et al., 2013). De fleste religioner stempler homofili som noe unaturlig og «syndig», som kan gjøre at religiøse mennesker får negative holdninger til homofili (van den Akker et al., 2013). Videre kan religion

ha en konserverende effekt på holdninger til homofili, ved at kulturelle kontekster dominert av høy religiøsitet hindrer kulturelle endringer i å vokse frem. Dette kan også føre til at ikke-religiøse som bor i omgivelser med høy grad av religiøsitet får mer negative holdninger til homofili (Moore & Vanneman, 2003). Tette religiøse miljøer kan også isolere medlemmer fra kulturendringer i det bredere miljøet de befinner seg i. Soehl (2017) argumenterer for en slik konserverende rolle basert på Ingleharts teoretiske rammeverk.

Utdanning trekkes frem som en faktor som kan føre til mer positive holdninger til homofili gjennom at høyere utdanning ofte eksponerer en for liberale ideer, som igjen fører til mer positivt syn på homofili (Loftus, 2001). Innenfor psykologi knyttes intoleranse overfor homofili til autoritær personlighet. I motsetning til de overnevnte normative årsakene, vektlegger dette synet at slike personlighetstyper har negative holdninger til homofili i stor grad på grunn av en sterk, psykologisk betinget misbilligelse mot utgrupper generelt, uten at denne misbilligelsen handler om homofile spesifikt (Altemeyer, 2001).

2.5 Fem dimensjoner innen holdninger til homofili

Holdninger til homofili kan være komplekse. Det å mene at homofile burde ha like politiske rettigheter som alle andre betyr ikke nødvendigvis at en ville respondert positivt på at et nært familiemedlem kom ut som homofil, for eksempel. Adolfsen et al. (2010) foreslår derfor en modell som kategoriserer holdninger til homofili inn i fem forskjellige underdimensjoner. De fire første dimensjonene er:

- En generell oppfatning av homofili, uten særlige spesifiseringer. Ser personen på homofili som normalt eller unormalt? Burde homofile være like frie til å leve livet sitt som de vil som heterofile?
- Den andre dimensjonen omhandler homofiles politiske rettigheter, for eksempel om homofile burde ha samme rett som alle andre til å gifte seg eller adoptere barn.
- Den tredje dimensjonen søker å måle personers følelsesreaksjoner i møte med homofile på nært hold, ikke bare hva de mener om homofile generelt. Hvordan ville personen reagert på at et familiemedlem, en venn eller en kollega var homofil? Adolfsen et al. kaller denne dimensjonen for «reaksjoner på homofili på nært hold» (2010, s. 1241).
- Den fjerde dimensjonen omhandler reaksjoner på synlige homofile handlinger, som et homofilt par som kysser i offentligheten.

Den femte dimensjonen er en mer moderne og subtil form for negativitet mot homofili, av Adolfsen et al. kalt «homonegativitet» (2010, s. 1240-1241). Denne dimensjonen er basert på arbeid av Morrison og Morrison (2003) som argumenterer for at tradisjonelle spørsmål rundt holdninger til homofili ikke lenger gir et realistisk bilde av disse holdningene i samfunn som har nådd vippepunkteffekten. De argumenterer for at andre former for negativitet mot homofili har utviklet seg som en følge av dette. Negativiteten har beveget seg fra å være basert på teologiske eller moralske begrunnelser til å omhandle mer abstrakte betraktninger. Disse betraktningene kan for eksempel være at en mener at tilpasninger til homofiles interesser krever unødvendige og urimelige endringer i tingenes tilstand, at en hevder at diskriminering av homofile kun er noe som skjedde i fortiden og en opplevelse av at homofile overdriver betydningen av seksualiteten deres og på den måten adskiller seg unødvendig fra den øvrige befolkningen (Adolfsen et al., 2010, s. 1240).

2.6 Kulturell persistens og erfaringstilpasning

I litteraturen som ser på innvandreres holdninger i en ny kulturell kontekst opp mot holdningene som er gjeldende i deres gamle kulturelle kontekst refererer kulturell persistens til hvor motstandsdyktig et kulturelt fenomen eller en holdning er mot endringer når innvandrerne endrer kontekst (Dinesen & Sønderskov, 2017). Dersom personer migrerer fra et land preget av negative holdninger til homofili til et land med motsatt orientering uten at personene endrer disse holdningene, er det rimelig å anta at holdninger til homofili er et fenomen forankret i dyptliggende kulturelle verdier, som en sosialiseres inn i tidlig i livet og som endres relativt lite etter det. En slik forklaring på opphavet til en holdning kalles gjerne for det *kulturelle perspektivet* (Ibid., s. 2). *Erfaringstilpasning*³ refererer til i hvilken grad holdninger og verdier er formbare av nye opplevelser. Dersom personene nevnt over isteden opplever store endringer i holdninger til homofili og akklimatiserer til de holdningene som preger den nye konteksten er det rimelig å anta at erfaringstilpasning spiller en stor rolle for forming av holdninger til homofili. En slik forklaring kalles gjerne for *erfaringsperspektivet* (Ibid., s. 2).

2.7 Implikasjoner av Ingleharts teoretiske rammeverk for innvandrere

Logikken bak verdiskiftet Inglehart beskriver kan anvendes også på innvandrere som migrerer til en materiell og kulturell kontekst som er annerledes enn den de ble sosialisert i. I et slikt tilfelle vil vi forvente at førstegenerasjons innvandrere som immigrerer i voksen alder vil ha relativt fastsatte holdninger og verdier, som vil være relativt persistente mot endringer, i likhet

³ Min oversettelse av «experiential adaption»

med eldre alderskohorter som innehar holdninger som er persistente mot endringer i de materielle og kulturelle forholdene i sitt eget land over tid. Likevel vil migrasjon fra et land preget av lav økonomisk velstand og høy fysisk usikkerhet til et velstående og trygt samfunn utgjøre en drastisk endring i samfunnskontekst på svært kort tid, noe som kan åpne opp for andre effekter på disse personenes holdninger og verdier enn dem observert blant eldre alderskohorter i land som har gjennomgått store endringer i velstand og sikkerhet over lengre tid.

Andre generasjons innvandrere blir sosialisert i kombinasjon mellom et hjem påvirket av første generasjonens kultur, og de økonomiske og institusjonelle omgivelsene til foreldrenes destinasjonsland. Ut fra teorien vil vi forvente at begge disse arenaene påvirker andre generasjonens holdninger, men de kan påvirkes på mange forskjellige måter, og hvilke sosialiseringssaktører som blir viktigst for dem i et gitt holdningsspørsmål kan variere fra person til person. Institusjoner som skolen og idrettslag kan være viktige sosialiseringssaktører. Jevnaldrende kan påvirke mye, og hvor mye kontakt en har med barn av referansebefolkningen og med andre andre generasjons innvandrere vil variere. Videre vil forholdet andre generasjonen har til foreldrenes opphavskultur variere. Noen har mer kontakt med familie og venner fra opphavslandet og oppholder seg mer i opphavslandet i ferier og lignende enn andre. I tillegg vil foreldrenes tilhørighet til opprinnelseskulturen variere.

3. Tidligere forskning

3.1 Tidligere forskning på mellomgenerasjonsskiftet i verdier

Mye av de empiriske funnene som understøtter Ingleharts teoretiske rammeverk er gjort av Inglehart selv eller Inglehart med medforfattere. Fra å ha funnet en tydelig forskjell i mengden materialister og postmaterialister blant yngre og eldre alderskohorter på 70-tallet i mange vestlige demokratier (1977) fant Inglehart at mønsteret bestod, kontrollert for livssykluseffekter og argumenterte for at dette var en del av et bredere skifte i verdier (1990). Trendene mottok ytterligere støtte etter i underkant av 40 år med datainnsamling (2008). Scarbrough (1995) finner også støtte for en tydelig trend i endringer i verdier i flere europeiske land i samme tidsperiode, som til en viss grad stemmer overens med Ingleharts teori, men hun poengterer også at de empiriske dataene inneholder større kompleksitet enn teorien om skiftet mot postmaterialistiske verdier tillater.

Gjennom undersøkelse av verdidimensjonene i ikke-vestlige land finner Inglehart og Abramson (1994) og Inglehart og Welzel (2005) støtte til at økonomisk utvikling tenderer til å flytte land

mot selvrealiseringsverdier universelt, ikke bare i Vesten, men at denne utviklingen også er påvirket av kulturell persistens, hvor land som tilhører samme kulturelle sfære korrelerer i selvrealiseringsverdier. Andersen og Fetner (2008) bygger på Ingelharts postmaterialismetese og finner at når økonomisk ulikhet øker, øker også intoleranse mot homofili på nasjonalt nivå, men finner også at arbeiderklassen generelt sett er mindre tolerant, og er tilsynelatende upåvirket av økonomisk utvikling.

I 2019 presenterte Norris og Inglehart ny støtte til at den generelle trenden i verdiendring i vestlige samfunn går i retning større andel postmaterialister og sosialliberale verdier i samfunnet, spesielt rundt temaer som seksualitet, kjønnslikestilling, etnisitetsmangfold og religion. De presenterer dog også støtte for at store endringer i retning sosialliberale verdier har trigget en autoritær refleks hos deler av befolkningen i mange samfunn i møte med det de oppfatter som en erosjon av respekt for deres kjerneverdier, som har ført til et kulturelt tilbakefall i form av støtte til populistisk-autoritære politikere.

Ingleharts tese har dog også høstet kritikk, for eksempel fra Bomhoff og Gu (2012) som stiller spørsmål ved verdiskiftets universelle karakter og Nový et al. (2017) som finner svak sammenheng mellom lands økonomiske velstand på makronivå, og at nivå av eksistensiell sikkerhet på individnivå er en bedre indikator for økning i postmaterialistiske verdier.

3.2 Tidligere forskning på holdninger til homofili

I forskningen på holdninger til homofili trekkes religiøsitet frem som en sterk prediktor for mer negative holdninger til homofili (Adamczyk & Pitt, 2009; Soehl, 2017; van den Akker et al., 2013). Selv om religions effekt knyttes sterkt til personlig religiøs tro fremmes også religiøs kontekst som en påvirkende faktor på holdninger, for eksempel den religiøse kulturen i et land som helhet. Moore og Vanneman (2003) finner at personer som bor i mer religiøse deler av USA har mer konservative holdninger til kjønnsroller selv om de ikke anser seg selv som personlig religiøse.

At muslimer har mer konservative holdninger til homofili er også et vanlig funn i forskningslitteraturen (Röder, 2015; Soehl, 2017). Adamczyk og Pitt (2009) finner at det å bo i et land med muslimsk majoritet indikerer mer negative holdninger til homofili kontra det å bo i et land med katolsk majoritet, selv for personer som ikke oppfatter seg som religiøse. Soehl (2017) finner at blant migranter i Vest-Europa har muslimer, og i mindre grad øst-ortodokse og tilhengere av andre ikke-kristne religioner et mer konservativt syn på homofili enn andre migranter.

Flere finner også at mer utdanning påvirker holdninger til homofili i positiv retning (Adamczyk & Pitt, 2009; Loftus, 2001; Soehl, 2017). Kjønn er en annen variabel som ofte trekkes frem i litteraturen, hvor menn tenderer til å ha mer negative holdninger til homofili (Adamczyk & Pitt, 2009; Loftus, 2001; Lubbers et al., 2009; Soehl, 2017). Idema og Phalet (2007) undersøker forelder-barn-dyader av samme kjønn blant tyrkiske migranter i Tyskland som har blitt spurt om kjønnsroller og finner at jenter i større grad enn gutter akkulturerer til den nye konteksten og har mer egalitære holdninger enn mor, mens sønner har større sannsynlighet for å beholde fars konservative holdninger. De finner at konservative fedre påvirker sønners syn på kjønnsroller indirekte gjennom normative appeller til religiøs autoritet. Disse funnene handler om kjønnsroller og ikke holdninger til homofili, men temaet er relativt nært beslektet og konservative holdninger til homofili er nært tilknyttet konservative holdninger til kjønnsroller og familieverdier.

Soehl (2017) undersøker innvandrere i Vest-Europas holdninger til homofili ved bruk av den epidemiologiske tilnærmingen. Han finner at innvandrere akkulturerer betydelig til holdningene til homofili i destinasjonslandet, men at de som er religiøse, som bruker språket fra opprinnelseslandet i hjemmet og som er økonomisk marginaliserte har lavere grad av akkulturering i holdninger. Soehl benytter seg dog kun av én avhengig variabel for å måle holdninger til homofili. Han benytter seg også kun av de første fem rundene av ESS, slik at dataene han benytter er fra perioden 2002-2010. I denne oppgaven benytter jeg data fra ESS runde 8-10, som både er nyere data og som inneholder to nye variabler som representerer flere aspekter av holdninger til homofili. Dette vil kunne gi ny innsikt rundt holdninger til homofili blant innvandrere i nyere tid, og rundt nyanser i holdninger til homofili.

Som en del av en studie om religiøs fundamentalisme undersøker Ruud Koopmans (2015) holdninger til forskjellige utgrupper, deriblant homofile, blant tyrkiske og marokkanske innvandrere i seks europeiske land. Han finner at i overkant av 60% av muslimske førstegenerasjons innvandrere svarer «enig» på spørsmålet «Jeg ønsker ikke homofile som venner» og at i underkant av 40% av muslimske andregenerasjons innvandrere svarer det samme, sammenlignet med i overkant av 10% av kristne i referansebefolkningen. Blant muslimer som uttrykker fundamentalistiske holdninger ligger denne prosenten over 70%. Koopmans finner at fundamentalistiske syn er betydelig mer utbredt blant sunnimuslimer enn blant kristne, selv kontrollert for andre faktorer, og at personer med fundamentalistiske syn gir uttrykk for svært høye nivåer av fiendtlighet mot utgrupper, spesielt blant muslimer. Han finner

dog at høy religiøsitet i seg selv ikke er forbundet med høyere grad av fiendtlighet mot utgrupper for kristne og har kun en svak effekt for muslimer.

3.3 Tidligere forskning på kulturell persistens og erfaringstilpasning

I dette delkapittelet vil jeg presentere noen funn fra annen forskning som benytter den epidemiologiske tilnærmingen for å se på kulturell persistens og erfaringstilpasning hos innvandrere på andre fenomener enn holdninger til homofili. Tidligere studier viser at kulturell persistens på tvers av minst to generasjoner påvirker fenomener som holdninger til korrupsjon, holdninger til omfordeling og deltakelse i sivilsamfunnet⁴ (Luttmer & Singhal, 2011; Rice & Feldman, 1997; Simpser, 2020). I tilfellet til Rice og Feldman, som undersøker deltakelse i sivilsamfunnet blant etterkommere av europeiske innvandrere til USA, finner de en betydelig effekt av kulturell persistens fra forfedrenes opphavland selv flere generasjoner senere.

I en synteseartikkel om epidemiologiske studier av sosial tillit viser Dinesen og Sønderskov (2017) til at studier på innvandrere i amerikansk kontekst har vist en betydelig påvirkning av kulturell persistens på sosial tillit, mens studier på innvandrere i europeisk kontekst viser stor effekt av erfaringstilpasning. Likevel viser studiene fra europeisk kontekst at kulturell persistens spiller en ikke-ubetydelig rolle, spesielt for førstegenerasjonen, og Dinesen og Sønderskov påpeker at studiene fra USA stort sett retter søkelyset mot kulturell persistens og adresserer ikke erfaringstilpasning direkte. Derfor motstrider ikke nødvendigvis studiene hverandre, men tegner heller et bilde av at både kulturell persistens og erfaringstilpasning påvirker sosial tillit.

Institusjonell og politisk tillit ser derimot ut til å være påvirket av erfaringstilpasning i større grad enn tidlig sosialisering og kultur (Dahlberg & Linde, 2018; Helliwell et al., 2016; Maxwell, 2010). Maxwell undersøker politisk tillit i 24 europeiske land og finner at førstegenerasjonsinnvandrere har høyest politisk tillit, mens referansebefolkningen og andregenerasjons innvandrere har lignende politisk tillit. Dette forklares med at førstegenerasjonsinnvandrere har lavere forventninger til politiske institusjoner i utgangspunktet fordi de kommer fra kontekster med lavere institusjonskvalitet. Dahlberg og Linde finner at svensker, som i utgangspunktet har høy institusjonell tillit, som bor i land med lav institusjonell kvalitet har betydelig lavere tillit til institusjonene i den nye konteksten enn den øvrige befolkningen der.

⁴ Min oversettelse av «civic culture».

Disse funnene ser ut til å indikere at noen fenomener er sterkere kulturelt forankret enn andre. En institusjon er satt til å utføre en spesiell oppgave og det er rimelig at folks syn på institusjonen i stor grad er påvirket av deres oppfatning av hvor godt institusjonen utfører denne oppgaven i større grad enn en kulturell oppfatning av denne institusjonen. Sosial tillit er et fenomen som ligger i en mellomposisjon, hvor det er rimelig å anta at kultur betinger hvordan en forholder seg til fremmede mennesker, samtidig som at dette også burde påvirkes av erfaringer med hvordan fremmede oppfører seg. Fenomener som holdninger til omfordeling og korrupsjon kan tenkes å være sterkt betinget av kulturelle oppfatninger, for eksempel kulturelle oppfatninger av etikk og moral. Det er nærliggende å tenke at holdninger til homofili også faller innenfor denne kategorien, ettersom det er sterkt forbundet med sosiale normer samtidig som homofili av mange oppfattes som et moralsk anliggende både kulturelt og religiøst. Det er derfor interessant at Soehl finner en så sterk påvirkning av erfaringstilpasning på dette fenomenet.

3.4 Hypoteser

Basert på Ingleharts knapphetshypotese, sosialiseringshypotese og teorien om mellomgenerasjonsskiftet i verdier danner jeg følgende hypoteser:

H₁: For førstegenerasjons innvandrere som emigrerte i voksen alder vil kulturell persistens spille en betydelig rolle for deres holdninger til homofili.

H₂: Erfaringstilpasning, representert ved botid, vil ha en effekt på holdninger til homofili hos førstegenerasjons innvandrere som emigrerte i voksen alder, men effekten vil være mindre enn effekten av kulturell persistens.

H₃: Kulturell persistens vil ha en effekt på andregenerasjons innvandreres holdninger til homofili, men i mindre grad enn for førstegenerasjonen.

H₄: Innvandrere og etterkommere av innvandrere fra regioner i verden som er svært ulike Vest-Europa i grad av økonomisk velstand og fysisk sikkerhet vil ha sterkere effekt av kulturell persistens på holdninger til homofili enn innvandrere og etterkommere av innvandrere fra regioner som er likere Vest-Europa i disse aspektene.

Adolfson et al. argumenterer for at survey spørsmål som adresserer aksept for homofili som et generelt, abstrahert fenomen ikke alltid klarer å fange opp mer negative holdninger til homofili, som kan komme til uttrykk gjennom andre dimensjoner av disse holdningene. Det er også rimelig å se for seg at personer som har et negativt syn på homofili vil synes det er vanskeligere å endre synet sitt på hvordan de ville forholdt seg til homofili på nært hold eller hva slags

politiske rettigheter homofile burde ha, enn synet sitt på homofili som et abstrahert fenomen. På bakgrunn av dette fremmer jeg følgende hypotese:

H₅: Respondentene vil vise mer negative holdninger til homofili i nære relasjoner og homofiles rett til å adoptere enn til homofiles frihet generelt, og kulturell persistens vil ha en sterkere effekt på de to førstnevnte fenomenene.

Idema og Phalet (2007) finner at fedre som er autoritære og religiøse påvirker sønners holdninger til kjønnsroller i konservativ retning, mens de ikke finner den samme effekten på døtrene, blant tyrkiske innvandrere i Tyskland. Det vil være interessant å teste om en slik effekt finnes på holdninger til homofili blant andregenerasjons innvandrere i Vest-Europa generelt. Jeg fremmer derfor følgende hypotese:

H₆: Holdninger til homofili hos mannlige, andregenerasjons innvandrere påvirkes av holdninger til homofili i fars opphavsland.

Basert på funnene fra tidligere forskning rundt faktorer som påvirker holdninger til homofili fremmer jeg følgende tilleggshypoteser:

H₇: Utdanning påvirker holdninger til homofili positivt.

H₈: Grad av religiøsitet påvirker holdninger til homofili negativt.

H₉: Menn har mer negative holdninger til homofili enn kvinner.

H₁₀: Økonomisk marginalisering påvirker holdninger til homofili negativt.

4. Metode

4.1 Den epidemiologiske tilnærmingen⁵

I undersøkelse av opphavet til holdninger er det vanskelig å skille effekten av kultur forstått som en dyptliggende verdensforståelse en sosialiseres inn i og som endrer seg relativt lite i løpet av livet, og effekten av erfaringstilpasning, hvor holdninger justeres etter endringer i omgivelsene på relativt kort tid. Den epidemiologiske tilnærmingen er en tilnærming hvor man forsøker å isolere effekten av kultur ved å undersøke personer som er sosialisert i ulike kulturer, men som senere i livet har flyttet til den samme kulturelle og institusjonelle konteksten. Da blir det mulig å undersøke i hvor stor grad et holdningsspørsmål korrelerer med holdningene som

⁵ Begrepet opprinner fra likheten mellom denne metoden og metoden brukt av epidemiologer som forsøker å isolere effekten av gener på sykdom fra effekter fra omgivelsene, ved å undersøke forskjeller i helseutfall mellom innvandrere og referansebefolkningen i et land (Fernández, 2010)

karakteriserer kulturen i opprinnelseslandet, og hvordan holdningene til innvandrerne påvirkes over tid i den nye, felles, kulturelle settingen. Videre kan en undersøke hvor mye kulturen fra opprinnelseslandet påvirker holdningene til innvandreres barn, som er oppvokst i foreldrenes destinasjonsland og dermed deler de kulturelle og institusjonelle omgivelsene referansebefolkningen er sosialisert i, men som også blir sosialisert i et hjem hvor foreldrene kommer fra en annen kulturell kontekst. Dette er en enda sterkere test av kulturell persistens enn undersøkelser av førstegenerasjonen, fordi alle i andregenerasjonen er oppvokst i de samme økonomiske og institusjonelle omgivelsene, men har variasjon i kulturell påvirkning fra hjemmet, grunnet foreldrenes opphav. Det er denne forskningslogikken som ligger til grunn for mine modeller.

4.2 Regresjonsmodeller

For å teste hypotesene mine benytter jeg lineær regresjon (OLS). For hver av de tre avhengige variablene vil jeg gjennomføre en regresjonsanalyse for førstegenerasjonen (tabell 2) og en regresjonsanalyse for andregenerasjonen (tabell 6). Jeg deler opp disse to gruppene i forskjellige regresjonsmodeller for å undersøke hvordan effekten av kulturell persistens varierer mellom de to gruppene og for å kunne analysere hvordan de forskjellige kontrollvariablene påvirker de to generasjonene. Analysene av førstegenerasjonen vil kun inkludere innvandrere immigrert etter fylte 25 år for å utelukke sosialisering i destinasjonslandet i formative år som en påvirkende faktor, jamfør Ingleharts sosialiseringshypotese. Unntaket til dette er tilleggsanalysen som undersøker innvandrerne ankommet før fylte 26, for å undersøke forskjellen mellom disse gruppene (tabell 3).

I tillegg til disse analysene vil jeg inkludere flere tilleggsmodeller for å undersøke bestemte hypoteser og funn nærmere. Jeg inkluderer analyser av førstegenerasjons innvandrere fra Afrika og Asia (ved unntak av Øst-Asia) for å undersøke kulturell persistens blant innvandrergruppene som ut fra de teoretiske antagelsene vil være mest ulike referansebefolkningen i Vest-Europa (tabell 4). Et robust funn i modellene er at å være muslim predikerer mer negative holdninger til homofili. Den statistiske signifikansen til variabelen for holdning i opprinnelsesland brytes ved å legge til religionstilhørighet og opphavsregion både i analysene av førstegenerasjons innvandrere fra Afrika og Asia, og i hovedanalysene av andregenerasjons innvandrere. Jeg inkluderer derfor regresjonsmodeller for disse to gruppene (tabell 5 og 7 respektivt) hvor disse to variablene er fjernet for å illustrere dette, og inkluderer senere modeller for kun muslimer blant førstegenerasjonen og andregenerasjonen (tabell 8 og 9 respektivt). Til slutt gjennomfører

jeg en analyse av hvordan holdning fra fars opprinnelsesland påvirker mannlige andregenerasjons innvandrere for å teste hypotese 6.

4.3 Styrker og svakheter ved å analysere innvandrere immigrert etter fylte 25 år

Jeg skiller mellom førstegenerasjons innvandrere som har immigrert før og etter fylte 25 år på grunn av Ingleharts sosialiseringshypotese, som gir forskjellige teoretiske forventninger til innvandrere som har tilbrakt alle sine formative år i opprinnelseslandet før de immigrerer og innvandrere som immigrerer før de er ferdige med denne formative sosialiseringstiden. Ut fra Ingleharts teori vil vi forvente svakere påvirkning av opphavskulturen og større effekt av botid for innvandrere som immigrerer før den formative perioden er over, og motsatt. Uten å kontrollere for når innvandrerne immigrerte er det ingen måte å skille mellom førstegenerasjons innvandrere som kom til landet som spedbarn og de som kom i voksen alder. De teoretiske forventningene til førstegenerasjons innvandrere som immigrerte som spedbarn eller som yngre barn vil være like eller tilnærmet like de teoretiske forventningene til andregenerasjons innvandrere fordi disse har tilbrakt majoriteten av sine formative år i destinasjonslandet, og er blitt påvirket av sosialiseringstøtter som skolen og andre institusjoner i destinasjonslandet. Soehl kontrollerer ikke for dette, noe som kan være med på å forklare at funnene hans peker i retning av at innvandrere akkulturerer i svært stor grad til destinasjonslandets holdninger til homofili, og at denne oppgavens resultater ikke viser det samme.

Det kan dog tenkes at å sette grensen så sent som 25 år fører til forskjellige skjevheter i innvandrerguppen som analyseres. Denne undergruppen av innvandrere kan inneholde uproporsjonalt mange som ikke er representative for befolkningen i opprinnelseslandet sitt. Det er for eksempel mulig å se for seg at majoriteten av innvandrerne som migrerer før fylte 25 er alminnelige arbeidsinnvandrere, motiverte av å oppnå bedre økonomiske forhold for seg selv og familien, eller flyktninger som søker fysisk sikkerhet, mens eldre innvandrere i større grad er mer velstående personer med høyere utdanning, og som kan ha mer til felles med referansebefolkningen i destinasjonslandet i utgangspunktet, eller som migrerer av andre årsaker enn gjennomsnittsmigranten. Om slike skjevheter eksisterer, vil dette påvirke resultatene. Likevel vil det å ikke sette en grense rundt midten av 20-årene kunne svekke resultatenes egnethet til å gi implikasjoner om kulturell persistens på grunn av påvirkning fra destinasjonslandet i formative år.

4.4 Datasett og valg av land for undersøkelse

Dataene jeg benytter meg av er hentet fra European Social Survey runde 8-10 for vest-europeiske land, med variabler for holdninger i opprinnelsesland hentet fra World Values Survey. Jeg definerer Vest-Europa som landene som har vært demokratier i mer enn 40 år og som ligger geografisk vest i Europa, i motsetning til de tidligere kommuniststatene i Øst-Europa, og inkluderer alle vesteuropeiske land som har vært med i minst én av rundene 8, 9 og 10, ved unntak av Italia, som har betydelig lavere snittverdier i holdninger til homofili enn de andre. Landene som er inkludert i datasettet er derfor Belgia, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Island, Nederland, Norge, Portugal, Spania, Storbritannia, Sveits, Sverige, Tyskland og Østerrike.

Siden ESS ikke inneholder så mange innvandrere, og spesielt få andregenerasjonsinnvandrere er det vanskelig å gjennomføre analyser ut fra den epidemiologiske metoden i kun ett enkelt mottakerland. Jeg har derfor valgt en balansegang mellom å opprettholde størst mulig homogenitet innad i landene som inngår i datasettet og å oppnå mange nok aktuelle respondenter i datasettet. Det finnes selvsagt betydelige forskjeller mellom landene som er valgt ut i dette datasettet, men de har også flere viktige likheter ved at de alle er relativt velstående, liberale og demokratiske land. Alle landene har liberale holdninger til homofili i et globalt perspektiv.

For å undersøke kulturell persistens i holdninger til homofili, trenger jeg et mål på disse holdningene i innvandrernes opprinnelsesland. For innvandrere som ikke kommer fra Europa vil en slik verdi naturligvis ikke være tilgjengelig i ESS. Jeg benytter derfor data fra WVS for å danne et mål på holdninger til homofili i innvandrernes opprinnelsesland for førstegenerasjonen og foreldrenes opprinnelsesland for andregenerasjonen (se avsnittet for uavhengige variabler for nærmere beskrivelse). Jeg benytter data fra alle bølgene av WVS mellom 1994-1998-bølgen og 2017-2019-bølgen for å danne disse målene. De andre variablene som benyttes i modellene er fra ESS.

WVS har ikke data fra alle land. Dette medfører at innvandrere i ESS med landbakgrunn fra et land som ikke er med i WVS faller utenfor analysene. Dette gjelder for både første- og andregenerasjonen og det vil være de samme landbakgrunnene som faller utenfor i begge tilfellene. For eksempel utgjør innvandrere fra Syria rundt 20% av innvandrerne fra Midtøsten i datasettet, men siden Syria ikke er med i WVS faller disse utenfor analysene. Syrere er en betydelig innvandrergroupe i Europa etter stor flyktningmigraasjon de siste ti årene grunnet

borgerkrig. Dette kan utgjøre et reliabilitetsproblem ettersom andre analyser av holdninger til homofili som inkluderer disse innvandreregruppene kan gi andre resultater.

En mulig svakhet ved å benytte ESS til å studere innvandrere er at spørreundersøkelsen kun gjennomføres på et begrenset antall språk. Dette gjør at innvandrere med lave språkkunnskaper i destinasjonslandets språk kan være underrepresentert i datasettet. Dette vil i stor grad gjelde nyankomne innvandrere, men også innvandrere som er svært isolerte fra referansebefolkningen. Underrepresentasjon av nyankomne innvandrere utgjør en svakhet for studier av kulturell persistens, ettersom disse er den gruppen en kan anta at representerer opprinnelseslandets holdninger best. For at nyankomne innvandrere skal kunne stille som respondenter i ESS fordrer det at de kan et språk spørreundersøkelsen tilbys på, eller at de har lært seg språket i destinasjonslandet. Dette kan skape en skjev representasjon av nyankomne innvandreres holdninger i dataene, ettersom de som er raskest til å lære seg språket, som antagelig også er blant dem med høyere integreringsgrad, antagelig er overrepresentert i dataene.

4.5 Avhengige variabler

For å fange opp nyansene i holdninger til homofili ønsker jeg å undersøke variabler som tapper flere av dimensjonene Adolfsen et al. (2010) foreslår. En variabel ber respondenten ta stilling til utsagnet «Homofile menn og lesbiske burde være frie til å leve livet sitt slik de ønsker»⁶ (European Social Survey, 2016, s. 14). Respondenten svarer på en fempunkts Likertskala, som går fra «svært enig» til «svært uenig». Dette utsagnet adresserer homofiles frihet generelt uten noen ytterligere spesifikasjoner og tapper derfor den første dimensjonen til Adolfsen et al. godt. Jeg reverserer tallverdiene til variabelen slik at den kan tolkes mer intuitivt, hvor høyere verdier indikerer mer positivt syn på homofili.

ESS runde 8-10 inneholder også to andre variabler som tapper holdninger til homofili. Den første av disse ber respondenten ta stilling til utsagnet «hvis et nært familiemedlem var en homofil mann eller lesbisk ville jeg følt skam» (Ibid.). Dette utsagnet adresserer respondentens holdning til homofili i nære relasjoner og tapper dermed den tredje dimensjonen til Adolfsen et al.. På den andre variabelen blir respondenten bedt om å ta stilling til utsagnet «homofile og lesbiske par burde ha de samme rettighetene til å adoptere barn som heterofile par» (Ibid.). Utsagnet omhandler altså politiske rettigheter knyttet til adopsjon og tapper derfor den andre dimensjonen til Adolfsen et al.. Respondenten skal på begge disse variablene svare på den samme fempunkts Likertskalaen som på frihetsvariabelen. Jeg koder begge variablene slik at

⁶ Min oversettelse

høyere tallverdi indikerer mer positivt syn på homofili. Jeg vil benytte alle disse tre variablene som avhengige variabler i separate regresjonsmodeller for å undersøke nyansene i holdninger til homofili blant innvandrere.

Siden ESS inneholder kun tre spørsmål om holdninger til homofili, kan ikke alle dimensjonene i rammeverket til Adolfsen et al. testes. Spesielt mangler datasettet et mål på såkalt «homonegativitet», som det ville vært interessant å undersøke. Likevel er det sannsynlig at en slik dimensjon er mer relevant for å fange det fulle bildet av holdninger til homofili i Europas referansebefolkning heller enn blant innvandrere. Innvandrerne som kommer fra land utenfor Vesten kommer svært ofte fra land som innehar betydelig mer negative holdninger til homofili, og som ikke har nådd vippepunktet Inglehart et al. beskriver. Dermed vil disse ofte være sosialisert i kontekster som vektlegger mer tradisjonelle begrunnelser for negative syn på homofili, som teologiske begrunnelser og kulturelle tradisjoner. Homonegativitetsdimensjonen er av natur kun relevant for samfunnskontekster som Vest-Europa hvor det råder stor allmenn aksept for homofili, eksplisitte negative holdninger til homofili er stigmatisert og hvor tradisjonelle begrunnelser for negativitet mot homofili er lite aksepterte. Dermed ville det vært vanskeligere å måle effekten av kulturell persistens på mål av moderne homonegativitet, fordi mange opprinnelsesland ikke vil være preget av forholdene som gjør at denne dimensjonen oppstår som et fenomen. Det gir lite mening å snakke om subtile uttrykk for homonegativitet i et land hvor det er bred enighet i befolkningen om at homofili i det hele tatt er uakseptabelt. Dette ville gjort at bakgrunnsvariabler brukt for å representere holdninger til homofili i opprinnelseslandet ville holdt lavere validitet opp mot homonegativitetsdimensjonen som avhengig variabel enn på de klassiske målene på holdninger til homofili.

4.6 Uavhengige variabler

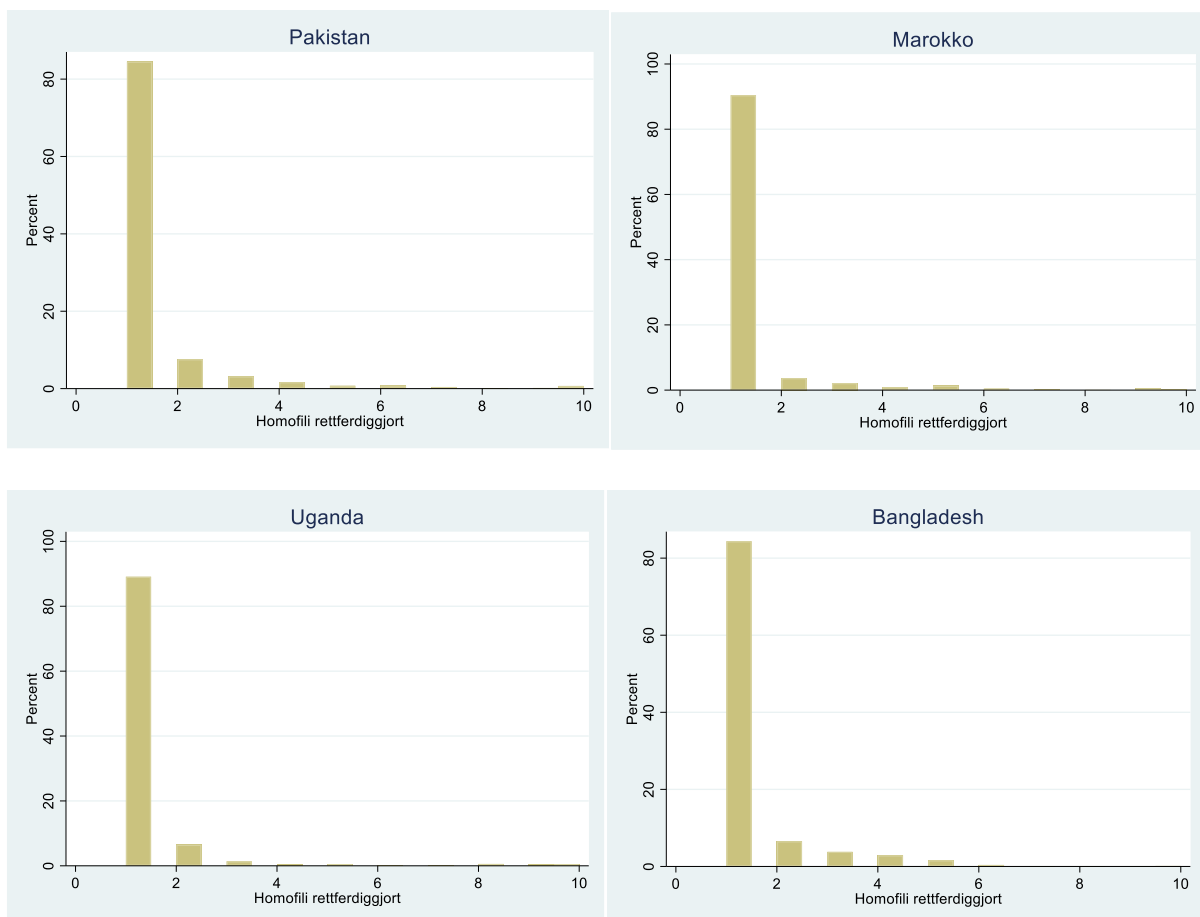
Mål på kulturell bakgrunn for første generasjonen: For å teste kulturell persistens sin påvirkning på holdninger til homofili benytter jeg et mål på holdninger til homofili i innvandrernes opprinnelsesland som uavhengig variabel i analysene av første generasjonen. For å få data fra opprinnelsesland fra hele verden benytter jeg en variabel fra World Values Survey som ber respondenten svare på hvorvidt de tenker at homofili er «rettferdiggjort» på en skala fra 1 til 10, hvor 1 er «aldri rettferdiggjort» og 10 er «alltid rettferdiggjort». Jeg benytter snittverdiene fra hvert enkelt land på tvers av WVS-bølgene fra 1994-1998-bølgen til 2017-2019-bølgen og kobler disse på ESS-respondentenes landbakgrunn. Slik tilskrives første generasjonsinnvandrerne snittverdien til sitt opprinnelsesland som sin verdi på holdninger til homofili i hjemlandet. Dette er en vanlig måte å representere kultur i opphavsland på i

forskning på kulturell persistens (Luttmer & Singhal, 2011; Roeder & Lubbers, 2015; Simpser, 2020).

Jeg har valgt å ikke inkludere data fra de to eldste bølgene av WVS siden disse inneholder data fra betraktelig færre land enn de andre bølgene. Hvilke bølger som inkluderes påvirker hvilke tidsperioder målet for opphavskultur representerer. Ettersom en betydelig andel innvandrere emigrerte før 1994 vil holdningene i opprinnelseslandet de ble sosialisert i trolig være best representert av den eldste bølgen av bølgene jeg anvender. Tilsvarende vil holdningene som påvirket sosialiseringen til yngre innvandrere som har migrert senere være best representert av verdiene fra de seneste bølgene. Innvandrere som har tilbrakt hele oppveksten sin i opprinnelseslandet vil ha tilbrakt mange av sine leveår i hjemlandet i disse observasjonsårene. Det finnes derfor argumenter for å benytte data for forskjellige bølger for å representere den kulturelle bakgrunnen til forskjellige alderskohorter. Jeg benytter likevel snittverdien av alle bølgene for å representere denne for å øke antallet målinger bak snittverdiene og dermed redusere målefeil. Ingleharts teori tilsier at holdninger til homofili på nasjonalt nivå vil utvikle seg relativt sakte, og det ville uansett ikke være mulig å representere alle alderskohortenes sosialiseringbakgrunn perfekt på grunn av mangel på data fra før 1994.

Soehl (2017) argumenterer for at det er problematisk å benytte snittverdier for et holdningsspørsmål som en indikator for en gjengs holdningsoppfatning i et land, siden det kan være stor spredning i en befolknings holdning til et fenomen. Videre problematiserer han antagelsen om at det i det hele tatt kan eksistere et gjengs syn innenfor et land, spesielt innenfor liberale demokratier som i sin natur er pluralistiske, og at det dermed eksisterer mange forskjellige holdninger til et fenomen innad i befolkningen som ikke kan reduseres til et felles syn. Samtidig som jeg anerkjenner disse argumentene, vil jeg argumentere for at det likevel gir mening å snakke om holdninger til homofili som er representative for en befolkning på makronivå, og at et gjennomsnitt kan være en god indikator for dette synet. Det er veldig mange land som har veldig liten spredning på variabler som tapper denne dimensjonen. Figur 1 viser noen utvalgte eksempler som illustrerer dette, og viser tydelig hvor utbredt et negativt syn er. Siden spredningen er så lav, vil gjennomsnittet være en god indikator for disse landenes syn på homofili.

Figur 1: Diagrammer av fordelingene til fire opprinnelsesland på variabelen om hvorvidt homofili er rettfærdiggjort.

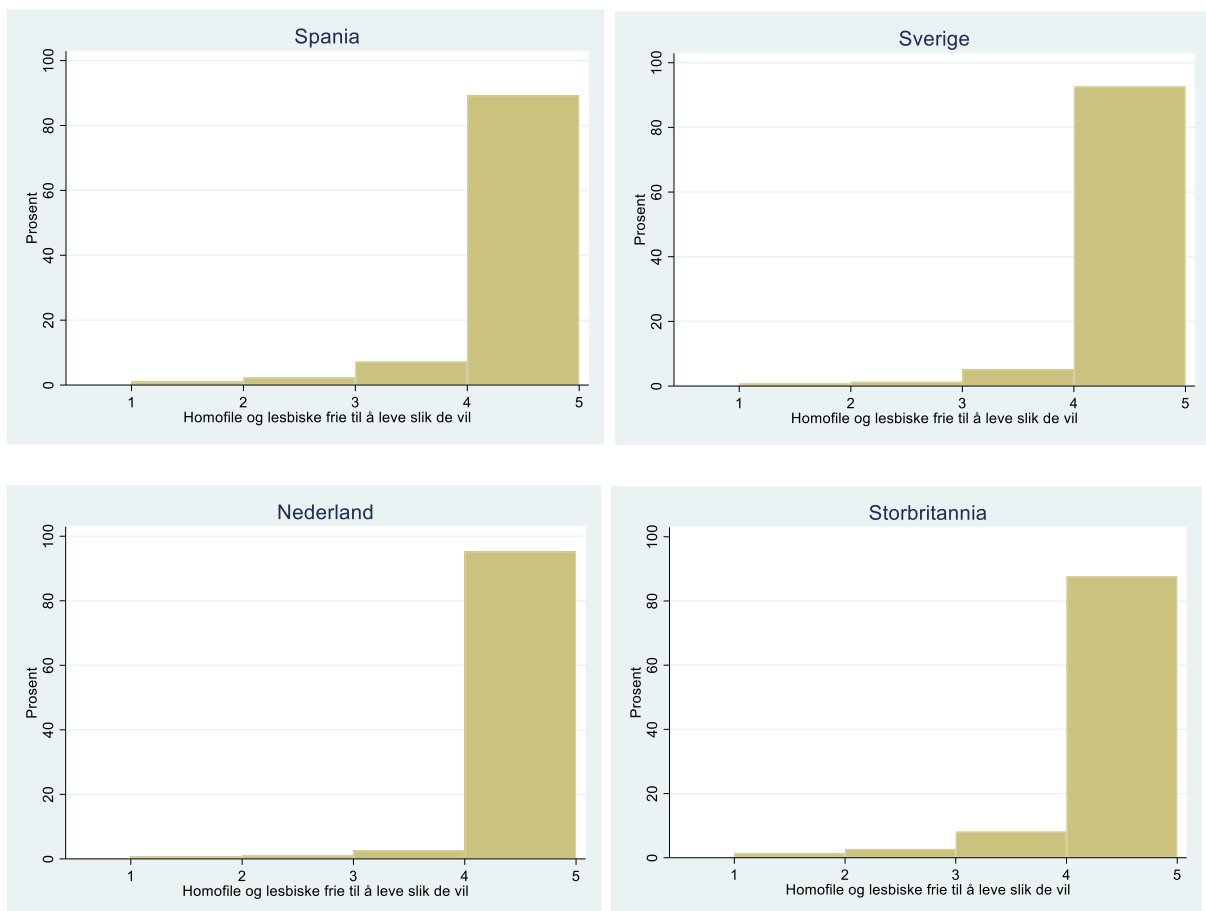
Mange land fra Midtøsten, Afrika og sørlige deler av Asia har slike snevre fordelinger i holdninger til homofili. Det er mange land som har bredere spredninger, men selv i disse tilfellene er det rimelig å anta at sosialisering i denne kulturelle settingen har større sannsynlighet for å føre til negative holdninger enn sosialisering i en kulturell setting med en veldig snever, positiv fordeling i holdninger til homofili. I slike settinger er det selvsagt mulig at det eksisterer forskjellige undergrupper av befolkningen som sosialiseres mer eller mindre isolert fra hverandre som har forskjellige holdninger, som for eksempel personer oppvokst i urbane strøk og personer oppvokst i rurale strøk. Slike faktorer kontrolleres det derfor for i modellene.

Dataene fra ESS 8-10 ser heller ikke ut til å rettferdiggjøre Soehls innvendinger mot å snakke om et felles kulturelt syn på homofili i vest-europeiske land. Noen av landene i utvalget har større spredninger enn andre, men de aller fleste har fordelinger som tydelig indikerer positive holdninger til homofili.

For å adressere Soehls poeng om at det kan være spesielt problematisk å snakke om en felles oppfatning i et liberalt demokrati siden disse er pluralistiske av natur, er det viktig å poengtere at liberale demokratier *ikke* er pluralistiske i alle sammenhenger. Det finnes saker det er bred

enighet om også i pluralistiske demokratier, og hvor eventuell uenighet er marginal. Diagrammene i Figur 2 indikerer at holdninger til homofili er et slikt fenomen i mange europeiske land, hvor det finnes en stor majoritet som aksepterer homofili og en minoritet som ikke gjør det, heller enn at dette er et tema som er gjenstand for bred uenighet innad i befolkningen. Det er derfor rimelig å hevde at innvandrere til Vest-Europa vil møte en kultur preget av positive holdninger til homofili.

Figur 2: Diagrammer av fordelingene til fire destinasjonsland på variabelen «Homofile menn og lesbiske burde være frie til å leve livet sitt slik de ønsker».

Mål på kulturell bakgrunn for andregenerasjonen: For andregenerasjonen lager jeg et mål på foreldrenes kulturelle bakgrunn ved å koble de samme snittverdiene for rettferdiggjortvariabelen på både mor og fars landbakgrunn. Deretter summerer jeg disse og lar gjennomsnittet av de to verdiene være målet på kulturell opprinnelse for andregenerasjonen. På denne måten er det kun respondentene som har både far og mor som er født utenfor landet de selv er født i som får en verdi på denne variabelen. Personer som kun har én forelder som er innvandrere har presumptivt en annen forelder som er fra referansebefolkningen. Disse vil sannsynlig være påvirket av kulturen i referanselandet i større grad enn de som har to innvandrereforeldre. Derfor

vil kun personer som har to foreldre født i utlandet bli tatt med i analysene av andregenerasjonen.

Botid: Jeg ønsker å se på hvordan holdninger til homofili hos førstegenerasjons innvandrere påvirkes over tid i den nye kulturelle settingen. Jeg danner en variabel for botid ved å benytte en variabel i ESS som indikerer hvilket år innvandrerne kom til landet. Jeg koder om denne variabelen til å indikere antall år respondentene har bodd i landet. Jeg er interessert i å se effekten av forskjellige tidsintervaller på botid og koder om variabelen til en kategorivariabel som indikerer om respondenten har kommet det siste året, for 1-5 år siden, 6-10 år siden, eller tiårsintervaller opp til den øverste kategorien som indikerer at respondenten kom for mer enn 30 år siden.

4.7 Kontrollvariabler

Jeg inkluderer en rekke kontrollvariabler i analysene. På bakgrunn av litteraturen som finner at utdanningsnivå kan påvirke holdninger til homofili positivt kontrollerer jeg for utdanning. Jeg bruker en kontinuerlig variabel som indikerer totalt antall år utdanning respondenten har tatt.

Ut fra Ingleharts teori vil vi forvente at eldre alderskohorter har mer negative holdninger til homofili enn yngre, men teorien åpner også for periodeeffekter som kan påvirke hver enkelt kohort forskjellig. Jeg danner derfor en kategorivariabel på bakgrunn av en kontinuerlig variabel for respondentenes alder, hvor jeg deler respondentene inn i kohorter på 10 år. Jeg benytter denne variabelen som et dummysett i analysene for å kunne undersøke om sammenhengen mellom alder og holdninger til homofili er ikke-lineær grunnet periodeeffekter.

Forskningslitteraturen peker på både grad av religiøsitet og religiøs tilhørighet som variabler som påvirker holdninger til homofili. For å kontrollere for grad av religiøsitet benytter jeg en kontinuerlig variabel hvor respondenten svarer på spørsmålet «hvor religiøs er du?» på en skala fra 0 til 10. For å kontrollere for religionstilhørighet inkluderer jeg en kategorivariabel som oppgir respondentens religionstilhørighet.

Ut fra teorien vil de som befinner seg i omstendigheter hvor de opplever at de er økonomisk utrygge ha større sannsynlighet for å inneha overlevelsverdier og dermed ha større sannsynlighet for å ha mer konservative holdninger til homofili. Soehl finner også at slik økonomisk marginalisering indikerer mer konservative holdninger til homofili hos både første- og andregenerasjonen. Ut fra teorien er en persons *opplevelse* av egen økonomisk sikkerhet viktigere enn personens faktiske inntekt. Derfor benytter jeg en kategorivariabel hvor respondenten blir bedt om å oppgi sine tanker knyttet til husholdningens inntekt på en

firepunktskala fra «lever komfortabelt på nåværende inntekt» gjennom «klarer meg på nåværende inntekt» og «vanskelig på nåværende inntekt» til «veldig vanskelig på nåværende inntekt».

Siden forskningslitteraturen trekker frem at menn ofte har mer konservative holdninger til homofili enn kvinner kontrollerer jeg for kjønn. Jeg danner en dummyvariabel på bakgrunn av kjønn-variabelen som indikerer om respondenten er kvinne eller ikke.

Bosted kan tenkes å påvirke holdninger til homofili, for eksempel ved at befolkningen i større byer ofte er mer liberale og dersom de som bor i byer eksponeres for homofile personer i større grad enn de som bor i rurale strøk. Jeg benytter en variabel som inneholder fem svarkategorier hvor respondenten oppgir om de bor i en storby, forstad til storby, mindre by, bygdetettsted eller gård eller hjem på bygda. Jeg koder om variabelen til at de to siste kategoriene indikerer «bygd».

Analysene mine blir gjort på innvandrere fra alle deler av verden, inkludert innad i Vest-Europa. Ut fra Ingleharts teori er det rimelig å anta at innvandrere fra forskjellige regioner i verden påvirkes ulikt av kulturell persistens. Derfor kontrollerer jeg for hvilken region i verden innvandrerne opprinner fra. Jeg deler opprinnelseslandene til innvandrerne inn i subregioner og danner en kategorivariabel over disse. For andregenerasjonen danner jeg en tilsvarende variabel basert på fars opprinnelsesland.

Selv om Vest-Europa er en relativt homogen region i et globalt perspektiv, med mange kulturelle og politiske likheter, er det likevel stor variasjon innad i Vest-Europa både rundt kultur og politikk. For å kontrollere for mulige forskjeller i kulturell persistens og erfaringstilpasning i forskjellige europeiske land kontrollerer jeg for hvilket land respondentene bor i.

Holdninger til homofili er fortsatt i endring og det kan tenkes at det er forskjeller mellom tidspunktene de forskjellige rundene av ESS er gjennomført på. Derfor kontrollerer jeg for hvilken runde respondentene tilhører.

4.8 Mangel på mål på integreringsgrad i ESS

ESS inneholder ikke noen direkte mål for hvor integrerte innvandererrespondenter er i samfunnet de bor i. Hvor mye kontakt de har med medlemmer av referansebefolkningen i destinasjonslandet er et eksempel på en faktor som kan ha mye å si for innvandreres akkulturering til kulturen i destinasjonslandet. Om en ønsker å måle integreringsgrad for innvandrere i ESS må en gå indirekte til verks, og benytte mål som alle har betydelige validitetsproblemer. Soehl inkluderer et mål på integreringsgrad i modellene sine ved å la

benyttelse av språket fra opprinnelseslandet indikere lavere integreringsgrad, mens benyttelse av det dominerende språket i destinasjonslandet indikerer høyere integreringsgrad. Det er dog ingen selvfølge at dette er et godt mål på integreringsgrad. At det er utfordrende for voksne mennesker å lære seg nye språk på et tilsvarende nivå som morsmålet sitt er et velkjent faktum (VanPatten & Benati, 2015). Innvandrere kan derfor være godt integrerte, men likevel foretrekke å snakke morsmålet sitt i hjemmet.

Videre er ikke dette målet den mest relevante underdimensjonen av integreringsgrad for forskning på innvandreres holdninger til homofili. Harder et al. (2018) har dannet et mål på integreringsgrad som inkluderer mål på seks underkategorier av integrering: psykologisk, økonomisk, politisk, sosial, språklig og navigasjonsmessig integrering. Av disse dimensjonene vil sosial og politisk integrering være mer relevante for forskning på holdninger til homofili enn lingvistisk integrering, hvor forfatterne spesifiserer at målet deres forholder seg agnostisk til i hvilken grad respondenten fremdeles bruker morsmålet sitt (Harder et al., 2018, s. 11484). På grunn av disse validitetsproblemene valgte jeg å ikke inkludere et indirekte mål på integreringsgrad i modellene mine. Dette kan utgjøre en svakhet og en mulig feilkilde i modellene, som kunne vist andre resultater dersom et godt mål på integreringsgrad hadde blitt inkludert. Målet til Harder et al., spesielt underdimensjonene som måler politisk og sosial integreringsgrad kunne styrket analysene mine dersom det var inkludert i ESS. Samtidig kan det tenkes at kultur påvirker integreringsgraden, noe som gjør at det ikke er selvsagt at integreringsgrad er en god kontrollvariabel.

4.9 Deskriptiv statistikk

Tabell 1 presenterer deskriptiv statistikk for de avhengige variablene samt målet på holdninger fra opprinnelseslandene. Se tabell 1 i vedlegg 2 i appendiks for fullstendig deskriptiv statistikk for alle variablene.

Tabell 1: Deskriptiv statistikk for første- og andregenerasjons innvandrere.⁷ «NA» indikerer ingen gyldig verdi. For de avhengige variablene og kategorivariablene indikerer tallene andelen av respondenter som tilhører denne kategorien hvor 1 indikerer alle respondentene. Se Tabell 1 i appendiks for fullstendig deskriptiv statistikk for alle variabler

	Førstegenerasjonen (ankommet etter 25 år)	Andregenerasjonen
Avhengige variabler		
Homofile frie til å leve slik de vil		
Svært enig	0.42	0.50

⁷ Statistikken er for respondentutvalgene som er med i de multiple regresjonsmodellene med frihetsvariabelen som avhengig variabel for alle førstegenerasjons innvandrere ankommet etter 25 år og for alle andregenerasjons innvandrere, ved unntak av statistikken for de to andre avhengige variablene, hvor statistikken er for respondentutvalgene i de multiple regresjonsmodellene med disse variablene som avhengig variabel. Forskjellene i antall observasjoner mellom de forskjellige modellene er små.

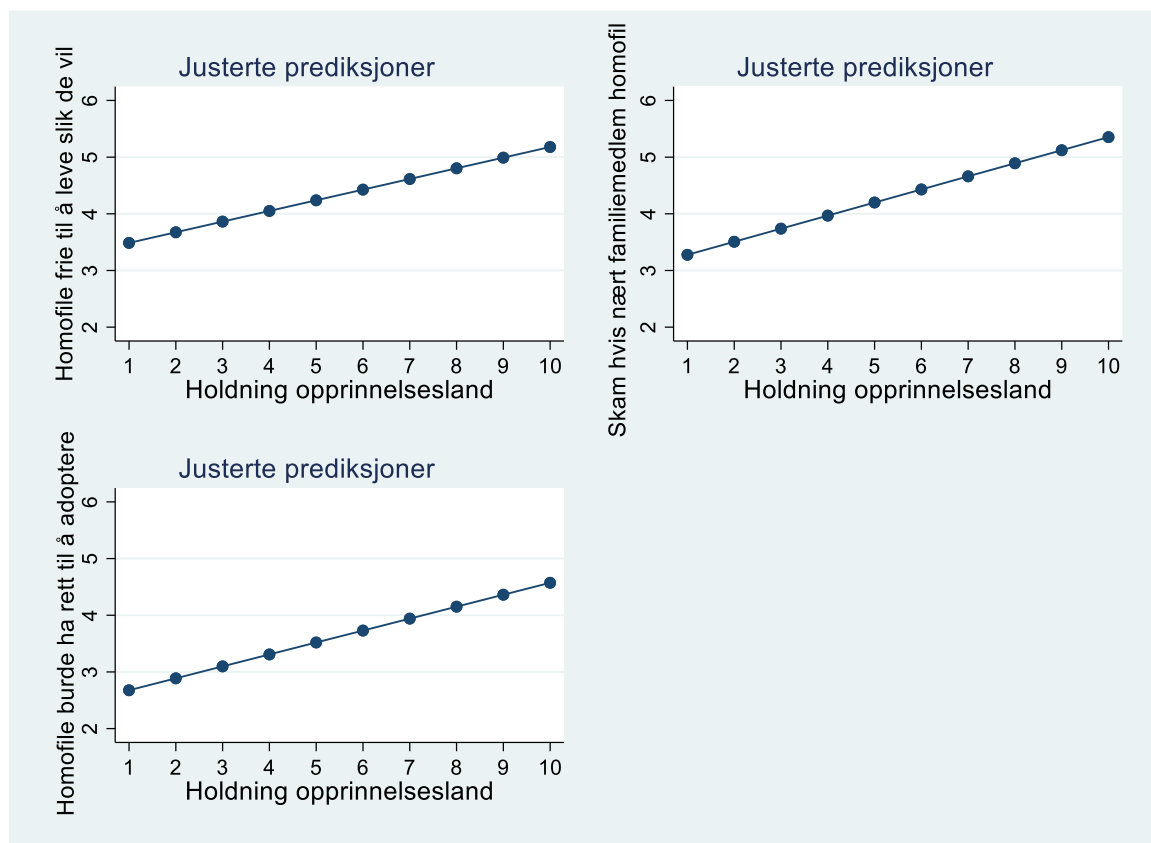
Enig	0.36	0.34
Hverken enig eller uenig	0.11	0.09
Uenig	0.06	0.04
Svært uenig	0.05	0.03
Skam over nært familiemedlem homofil		
Svært enig	0.06	0.04
Enig	0.10	0.09
Hverken enig eller uenig	0.13	0.16
Uenig	0.26	0.22
Svært uenig	0.45	0.50
Observasjoner	2228	1204
Homofile burde ha rett til å adoptere		
Svært enig	0.25	0.32
Enig	0.28	0.26
Hverken enig eller uenig	0.15	0.17
Uenig	0.17	0.14
Svært uenig	0.15	0.11
Observasjoner	2216	1191
Uavhengige variabler (kontinuerlige)		
Mål på holdning i opprinnelsesland ^a		
Snitt	3.87	3.02
Standardavvik	1.91	1.64
Min	1.01	1.01
Max	8.01	8.01
Observasjoner	2247	1202

^a Indikerer mål på holdning til homofili i foreldrenes opprinnelsesland for andregenerasjonen.

5. Resultater

5.1 Analyser av førstegenerasjons innvandrere

Figur 3: Bivariate regresjonsanalyser av de tre avhengige variablene for innvandrere immigrert etter fylte 25. I alle regresjonene er den uavhengige variabelen signifikant på $p < 0.001$ -nivået.

Figur 3 viser den bivariate sammenhengen mellom målet på holdninger til homofili i innvandrernes opprinnelsesland og de tre avhengige variablene. I alle de tre tilfellene korrelerer kulturelt opphav positivt med innvandrernes holdninger til homofili i destinasjonslandet. De predikerte verdiene for frihetsvariabelen og skamvariabelen er relativt like, selv om kulturell persistens har en litt større effekt på skamvariabelen. Adopsjonsvariabelen har betydelig lavere predikerte verdier enn de to andre. Til tross for dette er de predikerte verdiene nokså høye sett i forhold til verdiene fra opprinnelseslandene. Som tidligere vist hadde mange opprinnelsesland svært lave verdier på homofili rettferdiggjort-variabelen, som ikke gjenspeiles her. Ingen predikerte verdier på noen av variablene ligger under 2.5, og det er kun to predikerte verdier på adopsjonsvariabelen som ligger under 3, som tilsvarer et nøytralt svar på den avhengige variabelen.

Tabell 2: Regresjonsmodeller for førstegenerasjonen (immigrert etter 25 år) for de tre avhengige variablene

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Avhengig variabel:	Homofile frie til å leve slik de	Skam hvis	Homofile burde ha rett til å

	vil	nært familiemedlem homofil	adoptere
Holdning i hjemland	.087*** (.025)	.108*** (.027)	.111*** (.031)
Botid ^a			
Kommet siste året	.042 (.124)	-.057 (.135)	.184 (.155)
6-10 år siden	.081 (.074)	.02 (.08)	-.021 (.093)
11-20 år siden	.127 (.07)	.066 (.077)	.078 (.089)
21-30 år siden	.159 (.091)	.147 (.099)	.221 (.114)
Mer enn 30 år siden	.292** (.109)	.245* (.119)	.314* (.137)
Individkontroller	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-runde	Ja	Ja	Ja
Kontroll for opprinnelsesregion	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-land	Ja	Ja	Ja
Observasjoner	2247	2228	2216
R ²	.236	.254	.237

Standardfeil er i parentes. Individkontroller: utdanning, religiøsitet, kjønn, alderskohort, inntektstilfredshet religionstilhørighet, bosted

**** p<.001, ** p<.01, * p<.05*

^a 1-5 år siden som ref.

Tabell 2 viser en oversikt over tre regresjonsmodeller: én for hver av de tre avhengige variablene utført på førstegenerasjons innvandrere som immigrerte etter at de ble 25 år⁸. Den viser at holdninger til homofili i innvandrernes opprinnelsesland har en signifikant effekt på innvandrernes holdninger til homofili, selv kontrollert for andre faktorer. I tråd med teorien indikerer mer positive holdninger i opprinnelseslandet mer positive holdninger hos innvandrerne i destinasjonslandet og visa versa. Koeffisientene er i alle de tre modellene av en størrelse som tilsier at de avhengige variablene endrer seg omtrent ett standardavvik ved en endring i den uavhengige variabelen fra minimum til maksimumsverdi. Dette indikerer en betydelig grad av kulturell persistens. Koeffisientene er noe større for skam-variabelen og adopsjonsvariabelen enn for frihetsvariabelen. Disse to variablene har noe større spredning generelt, men det indikerer likevel at graden av kulturell persistens er noe sterkere på disse to i tråd med hypotese H₅.

⁸ Se tabell 2 i appendiks vedlegg 2 for fullstendig regresjonsmodell

Effekten av botid blir kun statistisk signifikant for de som kom til landet for over 30 år siden. De som kom for 1-5 år siden benyttes som referansekategori her, så det kan tenkes at erfaringstilpasning primært skjer i denne perioden, og at den derfor ikke skiller seg signifikant fra de senere periodene før den siste, men dersom dette var tilfellet ville vi forventet å se en statistisk signifikant forskjell mellom referansekategorien og de som er kommet det siste året, noe vi ikke gjør. Disse resultatene indikerer at det tar lang tid før erfaringstilpasning påvirker holdninger til homofili hos innvandrerne, for alle dimensjonene av holdninger til homofili som blir testet.

Samlet sett gir resultatene i Tabell 2 støtte til hypotese 1 og 2. Kulturell persistens spiller en betydelig rolle for førstegenerasjons innvandreres holdninger til homofili. Erfaringstilpasning (målt som betydningen av botid) er ikke en ubetydelig faktor, men det tar lang tid før den gjør seg gjeldende, og effekten kan sies å være mindre enn effekten av kulturell persistens: en endring på tre enheter på variabelen for holdninger i opprinnelseslandet tilsvarer omtrentlig den endringen som mer enn 30 års botid fører til for frihetsvariabelen og adopsjonsvariabelen. Her er det verdt å merke seg at effekten av botid er minst for skamvariabelen, hvor effekten av botid på over 30 år er mindre enn en endring på 2,5 enheter i variabelen for opprinnelseskultur.

Tabell 2 i appendiks vedlegg 2 viser resultatene for alle kontrollvariablene. Den viser at utdanning og det å være kvinne er positivt korrelert med holdninger til homofili, i tråd med H₅ og H₇. Grad av religiøsitet er negativt korrelert med holdningene for alle variablene, og islam, protestantisme og andre kristne kirkesamfunn skiller seg ut som de religionstilhørighetene som indikerer mer negative holdninger. Variabelen for inntektstilfredshet viser at det å ha det veldig vanskelig på nåværende inntekt indikerer mer negative holdninger på alle de avhengige variablene.

Regresjonsmodellene til nå er estimert på innvandrere som immigrerte etter fylte 25 år, noe som ble gjort for å teste Ingleharts sosialiseringshypotese. Ut fra denne hypotesen vil vi forvente at botid har en mindre effekt på disse innvandrerne enn på innvandrere som immigrerte i yngre alder, og dermed fikk mer tid i destinasjonslandet i sine formative år. Jeg estimerer derfor de samme regresjonsmodellene for innvandrere som ankom destinasjonslandet før fylte 26⁹. Resultatene er presentert i tabell 3¹⁰.

⁹ Jeg forsøkte også å inkludere alle innvandrerne i samme modell og se om innvandrerne ankommet før 26 skiller seg signifikant fra de ankommet etter 25 i samme modell. Det gjorde de ikke for noen av de tre avhengige variablene.

¹⁰ Se tabell 3 i appendiks for fullstendig regresjonstabell.

Tabell 3: Regresjonsmodeller for første generasjonen (immigrert før 26 år) for de tre avhengige variablene

Avhengig variabel:	Modell 1	Modell 2	Modell 3
	Homofile frie til å leve slik de vil	Skam hvis nært familiemedlem homofil	Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning i hjemland	.061*** (.018)	.075*** (.019)	.103*** (.023)
Botid ^a			
Kommet siste året	.083 (.184)	.21 (.204)	.051 (.236)
6-10 år siden	-.094 (.084)	-.055 (.092)	-.059 (.106)
11-20 år siden	.088 (.077)	.144 (.085)	-.012 (.098)
21-30 år siden	.222* (.087)	.165 (.095)	.146 (.11)
Mer enn 30 år siden	.249* (.097)	.37*** (.107)	.309* (.124)
Individkontroller	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-runde	Ja	Ja	Ja
Kontroll for opprinnelsesregion	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-land	Ja	Ja	Ja
Observasjoner	3233	3209	3206
R ²	.225	.265	.271

Standardfeil er i parentes. Individkontroller: utdanning, religiøsitet, kjønn, alderskohort, Inntektstilfredshet religionstilhørighet, bosted

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

^a 1-5 år siden som ref.

Disse resultatene viser at effekten av holdning i opprinnelseslandet er noe mindre på alle de tre variablene for denne gruppen, i tråd med Ingleharts sosialiseringshypotese. Effekten av botid er imidlertid ikke betydelig større enn for den andre gruppen. Også her er det kun de med lang botid som skiller seg signifikant fra referansegruppen. På frihetsvariabelen skiller nå også de med 11-20 års botid seg signifikant fra referansegruppen i positiv retning, men effekten av den lengste botiden er noe mindre enn for den første gruppen. På skamvariabelen er effekten av botid noe større enn for den andre gruppen, ved at botid over 30 år fører til en sterkere endring i holdning, mens på adopsjonsvariabelen er den omtrent lik. Disse resultatene gir samlet sett støtte til sosialiseringshypotesen ved at den yngre gruppen av innvandrere viser en noe svakere effekt av kulturell persistens. Effekten av botid er mindre tydelig, og viser relativt små forskjeller mellom de to gruppene, men også her lener resultatene seg mot at den yngre gruppen innvandrere får en noe sterkere effekt av botid.

Ingleharts teori impliserer at innvandrerne som kommer fra materielle og kulturelle forhold som er mest ulike forholdene i Vest-Europa vil være de som skiller seg mest fra referansebefolkningen i Europa i holdninger til homofili. Disse store ulikhetene kan føre til at de får en sterkere effekt av kulturell persistens enn innvandrere som emigrerer fra mindre ulike omgivelser. Derfor gjennomfører jeg en analyse som kun inneholder respondentene fra de regionene som er mest ulike Vest-Europa. Jeg inkluderer alle subregionene fra Afrika og Asia ved unntak av Øst-Asia, ettersom denne regionen inneholder flere land med utbredt økonomisk velstand, og hvor det er påvist en betydelig andel postmaterialister blant yngre alderskohorter (R. Inglehart & Abramson, 1994). Jeg holder innvandrere fra Europa, Nord-Amerika og Oseania ute av analysen på grunn av høy økonomisk velstand og kulturell likhet. Jeg ekskluderer også Latin-Amerika og Karibien på grunn av historisk kulturell tilknytning til Europa. Disse analysene begrenses til innvandrere ankommet etter fylte 25¹¹.

Tabell 4: Regresjonsmodeller for førstegenerasjons innvandrere fra Afrika og Asia (immigrert etter 25 år, Øst-Asia ekskludert) for de tre avhengige variablene

Avhengig variabel:	Modell 1 Homofile frie til å leve slik de vil	Modell 2 Skam hvis nært familiemedlem homofil	Modell 3 Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning i opprinnelsesland	-.136 (.119)	.01 (.129)	-.047 (1.29)
Religiøsitet	-.1*** (.023)	-.087*** (.024)	-.102*** (.025)
Religion ^a			
Islam	-.265 (.18)	-.379* (.191)	-.517** (.195)
Botid ^a			
Kommet siste året	.197 (.326)	-.383 (.348)	.071 (.349)
6-10 år siden	.104 (.201)	.024 (.216)	-.361 (.218)
11-20 år siden	.046 (.2)	-.002 (.216)	-.189 (.217)
21-30 år siden	-.21 (.252)	.193 (.272)	-.131 (.273)
Mer enn 30 år siden	.171 (.34)	.043 (.372)	-.074 (.369)
Individkontroller	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-runde	Ja	Ja	Ja
Kontroll for opprinnelsesregion	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-land	Ja	Ja	Ja
Observasjoner	544	538	530
R ²	.23	.201	.266

¹¹ Se tabell 4 i appendiks for fullstendig regresjonsmodell.

Standardfeil er i parentes. Individkontroller: utdanning, kjønn, alderskohort, Inntektstilfredshet religionstilhørighet, bosted, andre religioner enn islam

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

^a Ingen religion som ref.

^b 1-5 år siden som ref.

Tabell 4 viser at målet for opprinnelseskultur ikke blir statistisk signifikant for noen av de avhengige variablene. Dette står i motsetning til modellene for innvandrere fra hele verden hvor dette målet blir signifikant i alle modellene. Dermed gir ikke resultatene støtte til hypotese 4. Et annet interessant funn i disse modellene er at botid ikke blir statistisk signifikant for noen av variablene. Dette kan tyde på at innvandrere fra disse regionene får en svakere grad av erfaringstilpasning. Religiøsitet påvirker alle de avhengige variablene negativt, og det å være muslim har en signifikant negativ effekt i modellene for skam- og adopsjonsvariablene.

Dersom variablene for religionstilhørighet og opprinnelsesregion fjernes fra modellene, blir imidlertid målet for opprinnelseskultur statistisk signifikant i modellene for skam- og adopsjonsvariabelen (vist i Tabell 5). Disse resultatene kan tyde på at kulturell persistens ikke har en effekt på denne innvandrerguppen samlet sett, men at de mer konservative holdningene til homofili heller er knyttet til islam og forskjeller innad i opprinnelsesregionene.

Tabell 5: Regresjonsmodeller for førstegenerasjons innvandrere fra Afrika og Asia (immigrert etter 25 år, Øst-Asia ekskludert) for de tre avhengige variablene, uten kontroll for religionstilhørighet og opprinnelsesregion

Avhengig variabel:	Modell 1 Homofile frie til å leve slik de vil	Modell 2 Skam hvis nært familiemedlem homofil	Modell 3 Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning i opprinnelsesland	.092 (.076)	.2* (.081)	.21* (.083)
Botid ^a			
Kommet siste året	.24 (.328)	-.379 (.347)	.067 (.356)
6-10 år siden	.082 (.2)	-.043 (.214)	-.44* (.219)
11-20 år siden	-.017 (.2)	-.023 (.214)	-.221 (.219)
21-30 år siden	-.345 (.249)	.106 (.267)	-.274 (.272)
Mer enn 30 år siden	.239 (.339)	.057 (.367)	.069 (.371)
Individkontroller	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-runde	Ja	Ja	Ja
Kontroll for opprinnelsesregion	Nei	Nei	Nei
Kontroll for ESS-land			

	Ja	Ja	Ja
Observasjoner	544	532	530
R ²	.186	.175	.205

Standardfeil er I parentes. Individkontroller: utdanning, religiøsitet, kjønn, alderskohort, Inntektstilfredshet, bosted

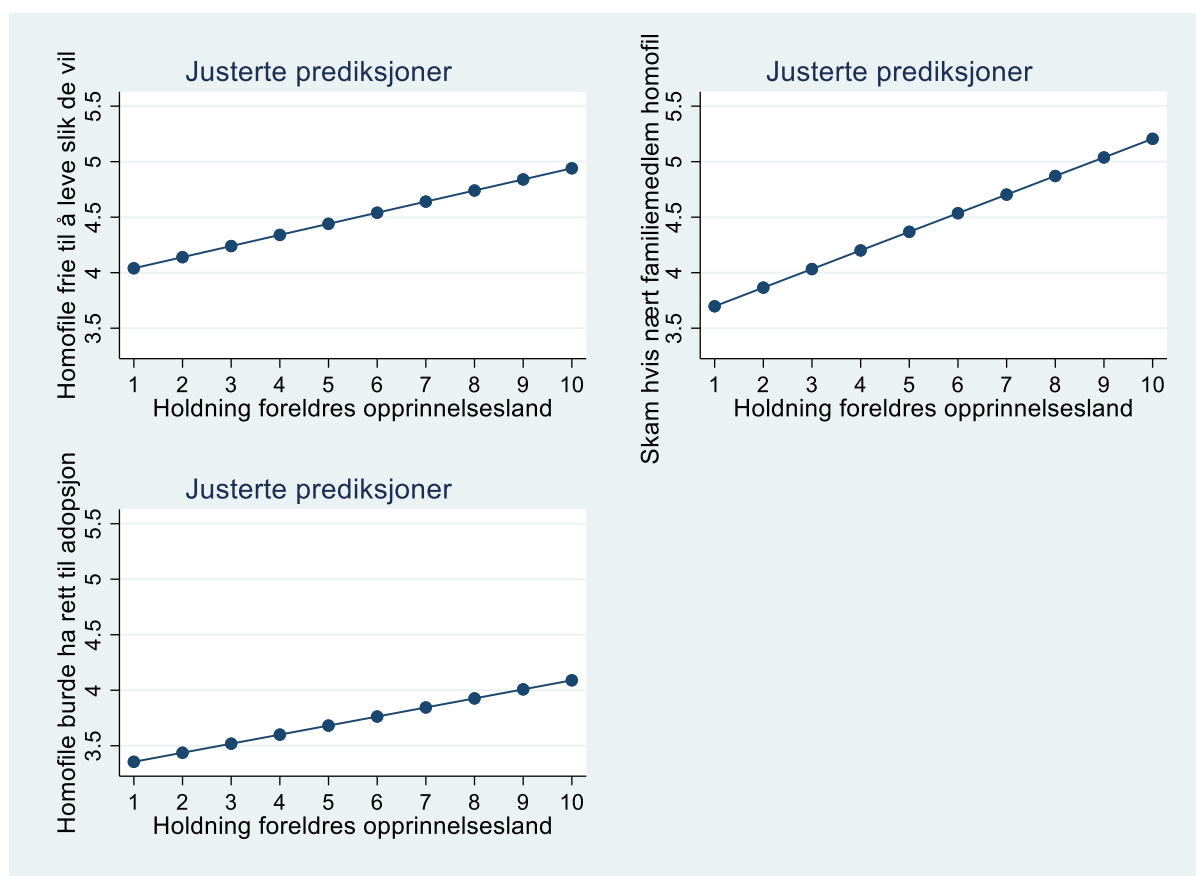
*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

^a 1-5 år siden som ref.

5.2 Analyser av andregenerasjons innvandrere

Jeg estimerer regresjonsmodeller for andregenerasjons innvandrere for å se om effekten av holdningene i foreldrenes opprinnelsesland gjør seg gjeldende også hos dem. Dette er en sterkere test av kulturell persistens, fordi andregenerasjonen er et utvalg som deler de samme økonomiske og institusjonelle omgivelsene, men som har variasjon i kulturpåvirkning fra hjemmet fra forskjellige opprinnelsesland.

Figur 4: Bivariate regresjonsanalyser av de tre avhengige variablene for andregenerasjons innvandrere. Den uavhengige variabelen er signifikant med $p \leq 0.001$ i alle modellene.

Figur 4 viser den bivariate sammenhengen mellom de tre avhengige variablene og den uavhengige variabelen: et samlet mål på holdning til homofili i begge foreldrenes opprinnelsesland. Grafene viser at holdninger til homofili i foreldrenes opprinnelsesland

påvirker andregenerasjonens holdninger til homofili positivt. Grafen for frihetsvariabelen indikerer imidlertid at andregenerasjons innvandrere har positiv holdning til homofiles frihet til å leve slik de vil, selv dersom de har kulturell bakgrunn fra land med svært negative holdninger til homofili. De to andre grafene viser også at andregenerasjons innvandrere har positive holdninger til homofili relativt til holdningene fra den kulturelle bakgrunnen deres, men holdningene deres i disse to spørsmålene er noe mer konservative enn på frihetsvariabelen. Kulturell persistens har størst påvirkning på skamvariabelen og minst påvirkning på adopsjonsvariabelen, som også er den variabelen hvor andregenerasjonen viser mest konservative holdninger.

Tabell 6: Regresjonsmodeller for andregenerasjonen på de tre avhengige variablene

Avhengig variabel:	Modell 1 Homofile frie til å leve slike de vil	Modell 2 Skam hvis nært familiemedlem homofil	Modell 3 Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning fra opprinnelsesland	.018 (.029)	.04 (.034)	.006 (.04)
Religiøsitet	-.062*** (.011)	-.057*** (.013)	-.081*** (.015)
Inntektstilfredshet ^a			
Klarer seg	-.056 (.059)	-.132 (.067)	-.156 (.081)
Vanskelig	-.029 (.087)	-.083 (.099)	-.125 (.119)
Veldig vanskelig	-.639*** (.176)	-.504* (.201)	-.629* (.244)
Religion ^b			
Katolisisme	-.019 (.087)	-.017 (.099)	-.106 (.119)
Protestantisme	-.211 (.131)	-.143 (.15)	-.211 (.182)
Østlig ortodoks	-.253 (.205)	-.303 (.234)	-.217 (.281)
Annen kristen	-.251 (.202)	-.041 (.231)	-.384 (.278)
Jødedom	-.109 (.336)	-.064 (.384)	-.049 (.46)
Islam	-.289** (.103)	-.612*** (.118)	-.431** (.142)
Østlige religioner	.116 (.232)	.064 (.266)	-.001 (.32)
Andre ikke-kristne	.424 (.271)	.133 (.31)	-.287 (.372)
Individkontroller	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-runde	Ja	Ja	Ja
Kontroll for fars opprinnelsesregion	Ja	Ja	Ja

Kontroll for ESS-land	Ja	Ja	Ja
Observasjoner	1202	1204	1191
R ²	.205	.271	.217

Standardfeil er i parentes. Individkontroller: alderskohort, utdanning, kjønn, bosted

**** p<.001, ** p<.01, * p<.05*

^a «Lever komfortabelt på nåværende inntekt» som ref.

^b Ingen religion som referanse

Tabell 6 viser en oversikt over tre multiple regresjonsmodeller: én for hver av de avhengige variablene utført på andregenerasjons innvandrere¹². Her er alle kontrollvariabler jeg benytter for andregenerasjonen lagt til. I motsetning til de bivariate analysene blir variabelen for holdninger til homofili i foreldrenes opprinnelsesland ikke statistisk signifikant for noen av de avhengige variablene. Disse resultatene indikerer altså at foreldrenes kulturelle opphav ikke påvirker andregenerasjonens holdninger til homofili, kontrollert for andre faktorer.

Når det gjelder kontrollvariablene så viser tabell 6 i appendiks at utdanning påvirker holdningene positivt, og at kvinner har mer positive holdninger enn menn. Religiøsitet og økonomisk marginalisering påvirker holdningene negativt. Effekten av økonomisk marginalisering er slående, da den er relativt stor på alle de tre avhengige variablene. Koeffisienten tilsier en effekt som er omtrent like stor som en endring fra minimums til maksimumsverdi på religiøsitetsvariabelen. Effekten er også omtrent dobbelt så stor som effekten av lang botid (over 30 år) for førstegenerasjonen noe som illustrerer hvor sterk sammenhengen er. Det er kun de som oppgir å ha det «veldig vanskelig» på nåværende inntekt som skiller seg signifikant fra de som oppgir å leve komfortabelt på nåværende inntekt, så dette virker å være en effekt av å være særlig økonomisk marginalisert.

Effekten av alder viser en mer kompleks sammenheng. Ingen av alderskohortene skiller seg signifikant fra den yngste kohorten på frihetsvariabelen. Dette indikerer at vi ikke kan utelukke at alder ikke har noen effekt på denne variabelen. På skamvariabelen skiller dog den eldste kohorten seg signifikant fra de yngste, med en koeffisient som tilsvarer litt i underkant av ett standardavvik på variabelen i negativ retning. På adopsjonsvariabelen skiller alle alderskohortene seg signifikant fra den yngste kohorten, men effekten ser ikke ut til å være lineær. Koeffisientene til de forskjellige kohortene varierer noe, men er av omtrent lik størrelse. Dette kan tyde på at en periodeeffekt har gjort at den yngste generasjonen innehar mer positive holdninger til adopsjon blant homofile enn de andre alderskohortene.

¹² Se appendiks vedlegg 2 tabell 6 for fullstendige regresjonsmodeller.

Religiøsitet har en betydelig effekt på holdninger til homofili, hvor koeffisientene indikerer en reduksjon på mellom et halvt til et trekvart standardavvik på de avhengige variablene for en endring fra minimum til maksimumsverdi på religiøsitet. Kategorivariabelen for religionstilhørighet viser at det kun er islam som skiller seg signifikant fra det å ikke være religiøs. Et interessant funn her er at effekten av religiøsitet er sterkest på frihetsvariabelen og adopsjonsvariabelen, mens effekten av å være muslim er sterkest for skamvariabelen. Effekten av religiøsitet er sterkest på frihetsvariabelen, dernest på adopsjonsvariabelen. Dette mønsteret kan tyde på at islam som religion legger større vekt på at homofili er skamfullt enn andre religioner, eller at denne skammen er et kulturelt fenomen knyttet til muslimske miljøer.

Resultatene fra de bivariate analysene og de multiple regresjonsanalysene tyder på at effekten av kulturell persistens egentlig forklares av noen av kontrollvariablene i de multiple regresjonsmodellene. Dersom religionstilhørighet og fars opphavsregion fjernes fra modellene, blir effekten av holdning i foreldrenes opprinnelsesland signifikant for alle de avhengige variablene, vist i tabell 7¹³.

Tabell 7: Regresjonsmodeller for andregenerasjonen på de tre avhengige variablene uten religionstilhørighet og fars opprinnelsesregion

Avhengig variabel:	Modell 1 Homofile frie til å leve slike de vil	Modell 2 Skam hvis nært familiemedlem homofil	Modell 3 Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning fra opprinnelsesland	.065** (.02)	.116*** (.023)	.065* (.027)
Individkontroller	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-runde	Ja	Ja	Ja
Kontroll for fars opprinnelsesregion	Nei	Nei	Nei
Kontroll for ESS-land	Ja	Ja	Ja
Observasjoner	1202	1204	1191
R ²	.18	.218	.197

Standardfeil er i parentes. Individkontroller: alderskohort, utdanning, kjønn, bosted, religiøsitet, Inntektstilfredshet

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Disse resultatene indikerer at den variansen som fanges opp av kulturell persistens i modellene som ikke inkluderer religionstilhørighet og fars opphavsregion egentlig forklares av de to sistnevnte variablene, i likhet med analysene av førstegenerasjons innvandrere fra Asia og Afrika. I alle modellene i tabell 6 er det kun islam av kategoriene på

¹³ Se tabell 7 i appendiks for fullstendig regresjonsmodell

religionstilhørighetsvariabelen som skiller seg statistisk signifikant fra ikke-religiøse, mens ingen av regionene skiller seg signifikant fra Vest-Europa på variabelen for fars opphavsregion. Dette kan tyde på at holdninger fra foreldrenes opprinnelsesland ikke påvirker andregenerasjons innvandrere generelt, men at mange av disse er muslimer, og at muslimer har mer negative holdninger til homofili enn andre religiøse grupper. Videre tyder det på at disse holdningene er i tråd med holdningene i foreldrenes opphavsland, som i mange tilfeller har en muslimdominert befolkning.

5.3 Analyser av muslimer

På bakgrunn av funnene rundt innvandrere fra Afrika og Asia og andregenerasjons innvandrere, hvor signifikansen for holdninger i opphavsland forsvinner når religionstilhørighet og opphavsregion legges til i modellene, vil det være interessant å undersøke effekten av kulturell persistens for muslimer spesifikt.

Tabell 8: Regresjonsmodeller for muslimske førstegenerasjons innvandrere (immigrert etter 25 år)

Avhengige variable:	Modell 1 Homofile frie til å leve slik de vil	Modell 2 Skam hvis nært familiemedlem homofil	Modell 3 Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning i opprinnelsesland	-0.376 (.197)	-0.35 (.211)	-0.115 (.208)
Individkontroller	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-runde	Ja	Ja	Ja
Kontroll for opprinnelsesregion	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-land	Ja	Ja	Ja
Observasjoner	273	268	264
R ²	.207	.183	.167

Standardfeil er i parenteser. Individkontroller: alderskohort, utdanning, religiøsitet, kjønn, Inntektstilfredshet, bosted

**** p<.001, ** p<.01, * p<.05*

Tabell 8 viser resultatene for regresjonsmodellene på de tre avhengige variablene for muslimske innvandrere. I disse modellene blir svært få variabler statistisk signifikante, selv blant variablene som har vært det i de fleste andre modeller¹⁴. Effekten av holdning til homofili i opprinnelsesland blir ikke statistisk signifikant for noen av de avhengige variablene, men koeffisientene er av en betydelig størrelse, og både frihetsvariabelen og skamvariabelen blir signifikante på p<0.1-nivået. Det er relativt få muslimer i settet av innvandrere, spesielt proporsjonalt til settet av andregenerasjons innvandrere.

Tabell 9: Regresjonsmodeller for muslimske andregenerasjons innvandrere

¹⁴ Se tabell 8 i appendiks for fullstendig regresjonstabell.

Avhengig variabel:	Modell 1 Homofile frie til å leve slik de vil	Modell 2 Skam hvis nært familiemedlem homofil	Modell 3 Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning fra foreldres opprinnelsesland	-.176 (.177)	-.048 (.212)	-.083 (.22)
Individkontroller	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-runde	Ja	Ja	Ja
Kontroll for fars opprinnelsesregion	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-land	Ja	Ja	Ja
Observasjoner	371	374	366
R ²	.236	.201	.206

Standardfeil i parentes. Individkontroller: utdanning, religiøsitet, religion, Inntektstilfredshet, kjønn, bosted
 *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Tabell 9 viser at effekten av holdningene fra foreldrenes opprinnelsesland ikke blir statistisk signifikant for noen av de avhengige variablene, i likhet med modellene for førstegenerasjonen. Tabell 9 i appendiks viser at kontrollvariablene viser resultater som er likere de andre modellene enn modellene i Tabell 8, men det er fortsatt avvik blant disse, for eksempel i form av at flere av variablene kun blir signifikante for noen av de avhengige variablene og ikke alle. Ingen av koeffisientene for holdninger i foreldrenes opprinnelsesland blir signifikante på $p < 0.1$ -nivået. Koeffisienten på frihetsvariabelen er dog av en betydelig størrelse, mens koeffisientene på de to andre variablene er noe mindre, men ikke ubetydelige. Modellene i tabell 8 og 9 påviser dermed ikke at kultur fra opprinnelsesland påvirker muslimske innvandreres holdninger til homofili, men det er mulig at disse resultatene er påvirket av at utvalgene er små i dette tilfellet.

5.4 Test av hypotese 6 om fars påvirkning på sønners holdninger til homofili

Til slutt vil jeg teste hypotesen utledet av Idema og Phalets (2007) funn, H₆. Jeg gjennomfører en analyse av mannlige, andregenerasjons innvandrere på de tre avhengige variablene (tabell 10). Den uavhengige variabelen er holdning til homofili i fars opprinnelsesland, siden hypotesen omhandler fars påvirkning på sønner, men analysen utføres fortsatt kun på respondenter hvor begge foreldre er født i utlandet.

Tabell 10: Regresjonsmodeller for fars kulturelle opphavs påvirkning på sønners holdning til homofili

Avhengig variabel:	Modell 1 Homofile frie til å leve slik de vil	Modell 2 Skam hvis nært familiemedlem homofil	Modell 3 Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning fars opprinnelsesland	-.005 (.043)	.043 (.052)	.028 (.059)
Religiøsitet	-.056*** (.016)	-.038* (.019)	-.056* (.022)
Inntektstilfredshet ^a			
Klarer seg	-.008	-.059	-.162

Vanskelig	(.086) -.177 (.135)	(.103) -.134 (.161)	(.118) -.279 (.186)
Veldig vanskelig	-.885*** (.267)	-.783* (.319)	-.8* (.366)
Religion ^b			
Islam	-.247 (.143)	-.656*** (.171)	-.626** (.198)
Østlig ortodoks	-.501 (.318)	-.806* (.381)	-.935* (.436)
Individkontroller	Ja	Ja	Ja
Kontroll for andre religioner	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-runde	Ja	Ja	Ja
Kontroll for fars opprinnelsesregion	Ja	Ja	Ja
Kontroll for ESS-land	Ja	Ja	Ja
Observasjoner	579	581	578
R ²	.216	.291	.235

Standardfeil i parentes. Individkontroller: alderskohort, utdanning, bosted

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

^a «Komfortabelt på nåværende inntekt» som ref

^b Ikke religiøs som ref. også kontrollert for andre religioner

Tabell 10 viser at fars kulturelle opphav ikke har en statistisk signifikant effekt på mannlige andregenerasjons innvandreres holdninger til homofili. De effektene som blir signifikante for alle de avhengige variablene er religiøsitet og økonomisk marginalisering. I tillegg har det å være muslim og østlig ortodoks en signifikant, negativ effekt på skam- og adopsjonsvariablene. Effekten av å være østlig ortodoks blir ikke statistisk signifikant i hovedmodellene for andregenerasjonen. Dette indikerer at det kun er blant menn i andregenerasjon det er en signifikant effekt av å være østlig ortodoks.

6. Diskusjon

6.1 Resultatenes samlede implikasjoner

Resultatene viser samlet sett en betydelig effekt av kulturell persistens hos første generasjons innvandrere i Vest-Europa, kontrollert for andre faktorer. Effekten av botid, som her benyttes som indikator på erfaringstilpasning, er til stede, men blir statistisk signifikant kun etter lang botid. Effekten er også mindre enn den observerte effekten av kulturell persistens. Disse resultatene gir støtte til hypotese 1 og 2 og er i tråd med Ingleharts teori. De bivariate analysene av andregenerasjonen viser en effekt av kulturell persistens, men denne forsvinner når det kontrolleres for andre faktorer. Teorien legger vekt på gradvise endringer i holdninger mellom generasjoner. Ut fra dette kunne en forventet en viss effekt av kulturell persistens på

andregenerasjonens holdninger, men ved undersøkelse av innvandrere må en ta høyde for at endringen mellom første- og andregenerasjonen påvirkes både av en tidsmessig endring fra en generasjon til en annen, og, i mange tilfeller, drastiske endringer mellom førstegenerasjonens sosialiseringssomgivelser i opprinnelseslandet og andregenerasjonens sosialiseringssomgivelser i førstegenerasjonens destinasjonsland. Dette vil kunne gjøre kontrasten mellom holdningene foreldrene gir uttrykk for og holdningene andregenerasjonen eksponeres for i omgivelsene ekstra stor, og gjøre disse to vanskelige å forene. Dermed er det ikke urimelig at andregenerasjonen tilpasser seg omgivelsene i stor grad og dermed ikke får noen signifikant effekt av kulturell persistens. Likevel viser analysene en signifikant effekt av kulturell persistens dersom religionstilhørighet og fars opprinnelsesregion utelates fra analysene. Disse resultatene kunne pekt mot at kulturell persistens primært påvirker muslimer blant andregenerasjons innvandrere, men analysene av muslimske andregenerasjons innvandrere påviser ikke denne effekten. I disse analysene er dog koeffisientene av betydelig størrelse, og resultatene kan være påvirket av en begrenset størrelse på utvalget. Det er derfor ikke mulig å gi en entydig konklusjon rundt påvirkningen av kulturell persistens på andregenerasjonens holdninger til homofili ut fra disse resultatene, men hypotese 3 mottar delvis støtte, fordi resultatene i alle tilfeller indikerer at andregenerasjonen er påvirket av kulturell persistens i mindre grad enn førstegenerasjonen.

Resultatene støtter hypotesene 7-10, ved at de viser at utdanning påvirker holdninger til homofili positivt, religiøsitet og økonomisk marginalisering påvirker holdningene negativt og at menn har mer negative holdninger enn kvinner. At økonomisk marginalisering predikerer lavere toleranse for homofili er et av de mest robuste funnene i modellene. Dette er i tråd med Ingleharts teoretiske rammeverk som hevder at lavere materiell velstand predikerer høyere grad av overlevelsesverdier, som sammenfaller med lavere toleranse for homofili. Resultatene gir ikke støtte til hypotese 6. Idema og Phalet finner at autoritære fedre som verdsetter religiøs sosialisering har en konserverende effekt på sønnenes holdninger til kjønnsroller blant tyrkiske immigranter i Tyskland. Siden religiøsitet og to forskjellige religioner har signifikante utslag på sønnenes holdninger til homofili, er det ikke umulig at en slik effekt finner sted på sønner av innvandrere i Vest-Europa generelt, men modellene mine påviser ingen signifikant effekt av fedrenes opphavskultur på sønners holdning til homofili generelt. Dataene jeg benytter mangler flere mål på respondentenes fedre som ville gjort det mulig å undersøke denne hypotesen nærmere. Jeg kan derfor ikke konkludere med at fars kulturelle opphav har en signifikant effekt på andregenerasjons innvandrere.

Analysen av innvandrere fra Afrika og Asia viser imidlertid noen interessante resultater. Disse innvandrerne er de innvandrerne som presumtivt har størst spenn mellom de materialistiske og kulturelle forholdene de er sosialisert i og forholdene de emigrerer til. Disse kan dermed antas å ha mest avvikende holdninger til homofili sammenlignet til normen i Vest-Europa. Dette kan tenkes å føre til forskjellige effekter. På den ene siden kan det tenkes at de store kulturforskjellene fører til at innvandrerne opplever holdningene i destinasjonslandet som for ulike, og uforenelige, med deres egne, og får gjennom å motstå endringer i disse holdningene en enda kraftigere effekt av kulturell persistens enn andre innvandrere. På den andre siden kan det tenkes at det store gapet i kultur nettopp fører til det største rommet for endring i holdninger. Større forskjell i holdninger har også større potensiale til å bli synlige og fremdrive reaksjoner i destinasjonslandet enn mindre forskjeller i holdninger. Slike reaksjoner fra privatpersoner eller forskjellige offentlige institusjoner kan tenkes å virke som en holdningsendrende faktor på innvandrerne med størst holdningsavvik og utligne effekten av kulturell persistens, mens slike effekter påvirker innvandrere med mindre forskjeller i holdninger i mindre grad. Den sistnevnte forklaringen kunne vært en mulig forklaring på at resultatene ikke gir støtte til hypotese 4. Dersom dette var tilfellet, ville vi dog forventet å se en sterk effekt av botid blant denne gruppen innvandrere. Det gjør vi ikke. Effekten av botid er kun signifikant på to av de avhengige variablene, og kun for dem med over 30 års botid. Denne effekten er heller ikke stor nok til at den kan antas å utligne effekten av kulturell persistens hos en representativ person fra opprinnelsesland med betraktelig mer negative holdninger til homofili.

Hvordan kan en så forklare at effekten av kulturell persistens ikke blir statistisk signifikant for denne gruppen, dersom effekten av erfaringstilpasning ikke er sterk nok til å gi en troverdig forklaring på at kulturell persistens ikke påvirker disse innvandrernes holdninger? En mulig forklaring er at en betydelig andel av innvandrerne, eller forskjellige undergrupper av innvandrerne, ikke er representative for befolkningene i opprinnelseslandene deres. Det at signifikansen av kulturell persistens brytes ved å kontrollere for religionstilhørighet og opprinnelsesregion, og islam er den eneste underkategorien på disse to variablene som har en statistisk signifikant, negativ effekt, indikerer at mye av forskjellen mellom den vest-europeiske referansebefolkningen og disse innvandrernes holdninger til homofili er knyttet til å være muslim. Svært mange av landene i de regionene som undersøkes her er land med muslimske majoriteter. Det kan derfor tenkes at mange av innvandrerne i dette utvalget som ikke er muslimer er lite representative for majoritetsbefolkningen og kulturen i opprinnelseslandet sitt, og som i tillegg kan tenkes å ha migrert på bakgrunn av selvselekteringseffekter. Eksempler på

dette kan være ikke-religiøse personer, homofile eller andre minoriteter som har holdninger som avviker betydelig fra majoritetsbefolkningen i opprinnelseslandet og som ligner på holdningene i Vest-Europa og har migrert på grunn av dette.

Dataene viser at blant de 544 innvandrerne som inngår i analysen av frihetsvariabelen for innvandrere fra Afrika og Asia er 126 av dem ikke-religiøse, altså bortimot en fjerdedel av respondentene. Dette er også den nest største gruppen på religionstilhørighetsvariabelen, etter islam. Forskjellige estimater sier at andelen ikke-religiøse i Afrika som helhet ligger et sted mellom 3% og 7% (Gez et al., 2022, s. 51-52). Noen estimater anslår at prosenten ikke-religiøse i Afrika og Midtøsten er helt nede i 1% (Gez et al., 2022, s. 51; Pew Research Center, 2012, s. 26). Dette sannsynliggjør at settet av innvandrere i disse analysene inkluderer mange ikke-representative personer som muligens har migrert på bakgrunn av selvselekteringseffekter.

En annen mulig forklaring på dette fenomenet er at ikke alle land er med i WVS, som tidligere diskutert. Enkelte opprinnelsesland med betydelige andeler innvandrere i ESS forsvinner på grunn av manglende data i WVS. Dersom disse landene i tillegg har innvandrere som er mer representative for den øvrige befolkningen i opprinnelseslandet sitt enn innvandrere fra andre land, som på grunn av dette fenomenet blir overrepresentert i datasettet, kan dette føre til effekten vi observerer her.

En tredje mulig forklaring bak disse funnene er at kulturell persistens påvirker holdninger til homofili primært for muslimer, siden signifikansen av kulturell persistensvariabelen brytes ved å legge til religionstilhørighet og opphavsregion i modellene for både andregenerasjonen og første generasjons innvandrere fra Afrika og Asia, selv om variabelen for holdning i opprinnelsesland ikke blir signifikant i modellene for muslimer. Variabelen for holdning i opprinnelsesland blir dog signifikant, med en effekt av en betydelig størrelse, i alle modellene for første generasjons innvandrere fra hele verden, selv kontrollert for religionstilhørighet og regionsbakgrunn. Dette tyder på at kulturell persistens har en effekt for andre enn muslimer også, i det minste hos første generasjonen. Disse analysene er også de analysene som inneholder flest respondenter. Datasettet inneholder betydelig færre andregenerasjons innvandrere enn første generasjons innvandrere, og gruppen innvandrere fra Asia og Afrika utgjør kun rundt en fjerdedel av innvandrerne i datasettet, mens settet av muslimske innvandrere er betraktelig mindre enn det igjen. Dermed er det mulig at effekten av kulturell persistens hos disse gruppene ville blitt statistisk signifikant dersom datasettet inneholdt flere respondenter.

Soehl (2017) gjennomfører en studie av holdninger til homofili hos innvandrere i Vest-Europa etter et epidemiologisk design, slik som i denne oppgaven. Resultatene hans avviker dog betydelig fra resultatene fremmet her. Soehl konkluderer med at effekten av erfaringstilpasning er så sterk at den utligner effekten av kulturell persistens fullstendig for mange innvandrere. Han finner likevel i likhet med meg, at økonomisk marginalisering, religiøsitet og å tilhøre islam påvirker holdning til homofili negativt, og at disse får lavere effekt av erfaringstilpasning. Modellene våre har dog noen betydelige forskjeller. Soehl benytter samspillsmål mellom botid og holdning i opprinnelsesland og holdning i destinasjonsland for å måle effekten av erfaringstilpasning og kulturell persistens, i stedet for å måle den absolutte effekten av for eksempel botid. Jeg benytter disse variablene som enkeltstående ledd, som kan gi et tydeligere bilde av de absolutte effektene av disse variablene. Selv om de fleste modellene viser en viss effekt av botid, ser denne sjelden ut til å være sterk nok til å utligne effekten av kulturell persistens fullstendig. En annen betydelig forskjell er at Soehl inkluderer både førstegenerasjons og andregenerasjons innvandrere i modellene sine samtidig. Selv om det kan være interessant å sammenligne de to generasjonene opp mot hverandre vil dette gjøre at eventuelle forskjeller i effekter mellom de to generasjonene av forskjellige kontrollvariabler ikke kommer frem, og bildet av disse variablenes effekt blir mindre presist.

Videre kontrollerer ikke Soehl for opprinnelsesregionbakgrunn, som kan bidra til å forklare den sterke effekten han finner av erfaringstilpasning. Som diskutert tidligere er det fullt mulig å se for seg at forskjellige kulturbakgrunner gir betydelige forskjeller i styrke på erfaringstilpasning, noe Soehls modeller ikke tar høyde for. Forskjellene i funnene våre kan også stamme fra at vi bruker forskjellige data. Soehl benytter data fra ESS runde 1-5, mens jeg benytter runde 8-10. Dette gjør det mulig at periodeeffekter påvirker respondentene i de respektive datasettene forskjellig. I tillegg benytter Soehl et annet mål for holdningsbakgrunn enn meg, hvor han benytter flere mål, inkludert rettferdiggjort-variabelen fra WVS som mål for holdninger i et opprinnelsesland. Soehl undersøker kun frihetsvariabelen i ESS som en avhengig variabel, ettersom dette var den eneste variabelen som tappet holdninger til homofili i ESS runde 1-7. Dette gjør at mine modeller kan fange opp flere nyanser i forskjellige dimensjoner av holdninger til homofili.

6.2 Årsak til at muslimer har mer negative holdninger

Et av de mest robuste funnene i modellene er at muslimer har mer negative holdninger enn andre respondenter kontrollert for andre faktorer, både blant førstegenerasjonen og blant andregenerasjonen. Det er dog ikke gitt at dette er en årsak av muslimers kultur eller islamsk

religiøs lære, i det minste ikke alene. Soehl gjør lignende funn og diskuterer muligheten for at den relative negativiteten til homofili blant muslimer skyldes lavere integreringsgrad blant muslimer som en følge av at muslimer møter på fordommer og fiendtlighet i Vest-Europa. Denne forklaringen kunne blitt kontrollert for ved å bruke gode mål for integreringsgrad i modellene. Likevel kan resultatene av modellene på muslimske innvandrere gi oss noen indikasjoner på om denne forklaringen er plausibel eller ikke. Dersom denne forklaringen stemmer, ville vi forventet en lav effekt av botid hos muslimske innvandrere og en høy effekt av kulturell persistens. Modellene påviser ingen statistisk signifikant effekt av kulturell persistens for noen av generasjonene, men koeffisientene er av betydelig størrelse i de fleste modellene, og er for førstegenerasjonen nære ved å være signifikante for to av variablene. Botid har ikke en signifikant effekt på noen av de avhengige variablene for denne gruppen, og koeffisientene viser i mange tilfeller et teoretisk uventet mønster. Disse resultatene utelukker ikke at kulturell persistens har en betydelig påvirkning på muslimske innvandreres holdninger til homofili, og at botid ikke har det, men påviser det heller ikke. Dermed kan ikke denne forklaringen forkastes, men selv om resultatene hadde gitt indikasjoner i tråd med denne antagelsen ville disse indikasjonene vært de samme som for forklaringen som foreslår at muslimske innvandrere har mer konservative og persistente holdninger til homofili enn andre innvandrere.

6.3 Nyanser i syn på homofili hos innvandrere

Analysene viser at både første og andregenerasjonen har noe lavere verdier på skamvariabelen og adopsjonsvariabelen enn på frihetsvariabelen, i overensstemmelse med hypotese 5. For førstegenerasjonen påvirker kulturell persistens disse to variablene noe mer enn frihetsvariabelen. Lavere aksept for homofili i nære relasjoner og adopsjon hos homofile er dog et mønster som gjenspeiles i referansebefolkningen, og disse to variablene har noe større spredning enn frihetsvariabelen. Det er derfor grunn til å tro at høyere aksept for homofili som et abstrahert fenomen enn for de to andre dimensjonene er et generelt fenomen, og ikke et fenomen knyttet spesifikt til innvandrere og deres etterkommere.

Jeg har tidligere diskutert mangelen på et mål for homonegativitet i ESS. En av motivasjonene bak utviklingen av homonegativitetsdimensjonen er en bekymring for at klassiske mål på holdninger til homofili ikke lenger fanger opp nyansene i disse holdningene i samfunnskontekster som har passert det tidligere omtalte vippepunktet. Det er dog rimelig å anta at klassiske mål på holdninger til homofili fungerer bedre for å fange opp nyansene i innvandreres holdninger enn i referansebefolkningens holdninger, nettopp fordi en stor andel

av innvanderne vil være sosialisert i kontekster med betraktelig mer konservative syn på homofili, og hvor tradisjonelle begrunnelser for negativitet mot homofili fortsatt er rådende i samfunnet¹⁵. En slik sosialisering gjør det mer sannsynlig at en respondent innehar eksplisitt misbilligelse mot homofili, og dermed blir behovet for kontroll for moderne homonegativitet mindre nødvendig. Denne kontrollen ville dog vært mer relevant for andregenerasjons innvandrere som er oppvokst i første generasjonens destinasjonsland, og dermed har større sannsynlighet for å ha et holdningsbilde som ligner mer på holdningene til referansebefolkningen. At resultatene indikerer en betydelig tilpasning til destinasjonslandets holdninger for andregenerasjonen gjør denne kontrollen desto mer relevant, for å undersøke om det samme gjelder for spørsmål som tapper homonegativitetsdimensjonen.

6.4 Diskrepans mellom holdninger til homofili blant innvandrere i Europa og befolkningen i opprinnelsesland

Analysene viser at innvandrere fra opprinnelsesland med mer negative holdninger til homofili har mer negative holdninger til homofili enn referansebefolkningen i Vest-Europa. Likevel er det en slående diskrepans mellom dataene fra World Values Survey og dataene fra ESS rundt holdninger til homofili. Der land som Indonesia, Kirgisistan og Pakistan har henholdsvis gjennomsnittverdier på 1,6, 1,5, og 1,6 på spørsmålet om homofili er rettferdiggjort (på en skala fra 1-10) i WVS gjenspeiles ikke dette blant innvanderne i ESS. På frihetsvariabelen har innvandrere fra disse landene respektivt 4,3, 3,4 og 3,5 i snittverdi på en skala fra 1 til 5. For å kontrollere for tidspunkt har jeg hentet snittene fra WVS fra 2017-2019-bølgen. En mulig bidragsyter til denne diskrepansen er at bakgrunnsvariabelen fra ESS er basert på snittet til rettferdiggjortvariabelen for alle bølgen av WVS fra 1994-1998-bølgen til 2017-2019-bølgen, og at dette snittet gir lavere verdier enn holdningene til homofili som råder i landet i dag, men som tallene over viser har mange opprinnelsesland svært lave verdier selv i den nyeste bølgen. I tillegg er det kun de innvanderne som har kommet nyligst og som er yngst som vil være sterkt påvirket av kulturen i opphavslandet representert ved dataene fra de nyeste bølgen. En eldre innvandrer som immigrerte for 30 år siden vil være sosialisert i opprinnelseslandet på et tidligere tidspunkt enn det disse dataene dekker, hvor den teoretiske antagelsen vil være at holdningene til homofili på det tidspunktet var mer negative enn det dataene fra WVS gir uttrykk for her. På grunn av dette er det lite sannsynlig at diskrepansen drives av en for konservativ fremstilling av holdningene i opprinnelseslandene.

¹⁵ Se Appendix vedlegg 1 for en mer utfyllende diskusjon av validiteten til homonegativitetsdimensjonen som et mål på holdninger til homofili.

Spørsmålene fra de to datasettene er ikke identiske, hverken i formulering eller i type svarkategorier respondenten presenteres med. Likevel adresserer begge homofili som et generelt fenomen, adskilt fra noen spesifikk situasjon, og tapper derfor den første dimensjonen av de foreslåtte dimensjonene av holdninger til homofili godt. Det er mulig å se for seg at svarkategoriene som presenteres i WVS, som går fra tekstkategorien «aldri rettferdiggjort» som minimumsverdi gjennom tallkategoriene 2-9 opp til tekstkategorien «alltid rettferdiggjort» som maksimumsverdi oppfordrer respondenten til å lene seg nærmere et av de to ytterpunktene enn frihetsvariabelen fra ESS gjør, ettersom denne kun presenterer tekstkategorier. Likevel ville vi forventet at snittene i det minste befinner seg på samme side av variabelens midtpunkt, noe ingen av snittene presentert gjør. Her ligger den absolutte majoriteten av respondentene spurt i WVS helt nede ved de laveste kategoriene, mens snittet for innvandrerne i Europa ligger i den positive enden av skalaen. På bakgrunn av dette er det nærliggende å tenke at dette kan forklares av selekteringseffekter, altså at personer med mer positive holdninger til homofili er overrepresentert blant innvandrerne. Likevel ville det vært påfallende om så sterke selekteringseffekter finner sted. Landene nevnt, og mange andre opprinnelsesland har som tidligere diskutert en svært snever spredning på rettferdiggjortvariabelen, så det er i mange tilfeller svært få personer å ta av med positive holdninger til homofili, dersom en antar at disse dataene er representative for befolkningen.

Resultatene fra regresjonsmodellene viser at religiøsitet, økonomisk marginalisering og å tilhøre islam påvirker holdninger til homofili negativt, og at utdanning påvirker holdningene positivt. Snittet på frihetsvariabelen for innvandrerne fra Afrika og Asia (minus Øst-Asia) som er mannlige muslimer med høyeste grad av religiøsitet er 2.9. Om en legger til høyeste grad av økonomisk marginalisering som betingelse blir antall observasjoner svært lavt (7), men snittet ligger fortsatt på 2.7, som fortsatt kun er litt under variabelens midtverdi, som indikerer en nøytral holdning til homofili. Resultatene har heller ikke vist noen drastisk effekt av botid, så det er lite trolig at det er dette som fører til denne diskrepansen. En mulig forklaring på dette er at respondenter, enten i ESS eller i WVS eller i begge datasett, ikke svarer ærlig på spørsmålene, for eksempel som en årsak av sosial ønskevridningsbias.

Vippepunkteffekten rundt holdninger til homofili som Inglehart et al. beskriver kan gi en teoretisk forklaring på hvorfor en slik sterk sosial ønskevridningsbias eksisterer, både i land som viser meget snevre fordelinger i den negative enden av skalaen og land med snevre fordelinger i den positive. I landene med negative holdninger oppfattes dette som det allmenne synet, og det å ha positive holdninger til homofili kan være kraftig stigmatisert. Homofili er

fortsatt kriminalisert i mange land. Derfor kan det tenkes at selv personer med mer positive holdninger til homofili oppgir å ha negative holdninger, for å ikke gi inntrykk av å støtte et sosialt stigmatisert og, i en god del tilfeller, kriminalisert fenomen. Dette kan tenkes å ha spesielt stor påvirkningskraft på rettferdiggjortvariabelen fra WVS nettopp på grunn av måten spørsmålet blir stilt. I land som kriminaliserer homofili blir respondentene altså bedt om å ta stilling til hvorvidt et kriminalisert fenomen er rettferdiggjort. Motsatt kan innvandrere med negative holdninger som har migrert til Vest-Europa ha oppfattet at en kan bli møtt med moralsk fordømmelse dersom en gir uttrykk for negative holdninger til homofili, og oppgir derfor mer positive holdninger enn de egentlig har. Disse effektene kan bidra til å presse sammen en holdningsfordeling som i realiteten har noe mer spredning i en av de to endene av spekteret.

6.5 Sosial ønskverdighetsbias

Det er blitt utført noe forskning på sosial ønskverdighetsbias rundt respondenters svar rundt holdninger til homofili i spørreundersøkelser i amerikansk kontekst. Richard Powell (2013) finner at resultater fra valgdagen rundt likekjønnet ekteskap i amerikanske delstater som hadde denne saken på valgseddelen viser 5%-7% større motstand mot likekjønnet ekteskap enn spørreundersøkelser utført før valget. Lax et al. (2016) undersøker det samme temaet i amerikansk kontekst, men tester for sosial ønskverdighetsbias ved å benytte et listeeksperiment¹⁶. De finner ingen påvirkning av sosial ønskverdighetsbias rundt amerikaneres svar i spørreundersøkelser om likekjønnet ekteskap. Det er dog flere faktorer som gjør at dette resultatet ikke lar seg ekstrapolere til den europeiske konteksten. Resultatene til Lax et al. kan ikke utelukke at biasen påvirker i begge retninger, med effekter som utligner hverandre og dermed gir inntrykk av at ingen effekt er til stede. USA er et meget pluralistisk land, hvor det ikke er usannsynlig at forskjellige respondenter kan befinne seg i miljøer hvor sosial ønskverdighetsbiasen rundt holdninger til homofili påvirker i negativ retning, mens den for andre påvirker i positiv retning. Videre omhandler disse resultatene en spesifikk politisk sak, og ikke holdninger til homofili generelt. I tillegg finner Powell motsatt resultat ved bruk av en annen metodikk.

¹⁶ Et listeeksperiment er en metode som benyttes for å kontrollere for sosial ønskverdighetsbias i spørreundersøkelser rundt sensitive tema. I et slikt eksperiment blir respondenten presentert med en liste med utsagn, og istedenfor å ta stilling til hvorvidt hen er enig eller uenig i hvert utsagn blir hen bedt om å oppgi hvor mange av utsagnene hen er enig i. En kontrollgruppe blir presentert med en liste med ikke-sensitive utsagn, mens en behandlingsgruppe presenteres med de samme utsagnene i tillegg til et sensitivt utsagn. Om en antar at de to gruppene vil ha omtrent lik andel enighet rundt de ikke-sensitive utsagnene, kan en dedusere hvor mange som sa seg enig i det sensitive utsagnet basert på forskjellen i hvor mange utsagn respondentene sa seg enig imellom de to gruppene.

Blair et al. (2020) tar for seg alle publiserte og ikke-publiserte listeeksperimenter i en metaanalyse og sammenligner med spørreundersøkelser som benytter direkte spørsmål for å undersøke omfanget av sosial ønskverdighetsbias. De finner at biasen typisk ligger på under 10% generelt sett, og er tilnærmet lik null på noen områder. Studien tar for seg listeeksperimenter som omhandler to spørsmål relatert til holdninger til homofili, og estimerer at sosial ønskverdighetsbias påvirker spørsmålene med rundt 2% i begge tilfellene, men disse utslagene er ikke signifikant skillbare fra 0. Likevel oppgir de en plausibel effekt av sosial ønskverdighetsbias på 5-10% for denne litteraturen.

Som diskutert tidligere inneholder dataene i denne studien noen indikasjoner som kan antyde at sosial ønskverdighetsbias påvirker respondenters svar i ESS, WVS eller i begge datasett. Dersom dette er tilfellet, vil det svekke disse datasettenes egnethet for å undersøke problemstillinger knyttet til homofili. Det kunne i så tilfelle argumenteres for at slike problemstillinger best undersøkes ved bruk av andre typer spørreundersøkelser enn metodikken som benyttes i ESS og WVS, hvor respondenter stilles direkte spørsmål om homofili, og svarer til en intervjuer. Listeeksperimenter kan være en god metode for å oppnå ærlige svar rundt sensitive tema, ettersom de gir respondenten større grad av anonymitet. Slike eksperimenter kommer dog med sine egne svakheter, og egnest seg dårlig til gjennomføring i så stor skala som ESS og WVS. Større datasett med direkte spørsmål vil derfor fortsatt være nødvendige for å undersøke holdninger til homofili i stor skala, men listeeksperimenter kan være velegnede for å undersøke i hvilken grad svar i ESS og WVS er påvirket av sosial ønskverdighetsbias. Så vidt meg bekjent er det ikke utført noen slike listeeksperimenter i vest-europeisk kontekst, hverken på innvandrere eller referansebefolkningen. Dersom slike eksperimenter ikke viser noen betydelig effekt av sosial ønskverdighetsbias, vil dette styrke kredibiliteten til forskning som benytter tradisjonelle spørreundersøkelser rundt holdninger til homofili som datagrunnlag. Dersom de viser det motsatte vil det være en indikasjon på at andre innganger til å forske på holdninger til homofili burde benyttes.

7. Konklusjon og videre forskning

Resultatene viser en betydelig effekt av kulturell persistens for førstegenerasjons innvandrere på holdninger til homofili. Denne effekten påvises også hos andregenerasjonen i modeller som utelukker religionstilhørighet og fars opprinnelsesregion, men blir ikke statistisk signifikant i modeller som inkluderer disse. Resultatene danner derfor et sammensatt bilde av effekten av kulturell persistens på holdninger til homofili. Effekten av holdninger fra opprinnelseslandet på

førstegenerasjonens holdninger, og den moderate effekten av botid indikerer at holdninger til homofili skiller seg fra fenomener som politisk og institusjonell tillit, som i svært stor grad påvirkes av erfaringstilpasning. Likevel viser andregenerasjonen en stor grad av tilpasning til foreldrenes destinasjonslands holdninger og en effekt av kulturell persistens blir ikke påvist hos disse, kontrollert for andre faktorer. Dette kan tyde på at holdninger til homofili i liten grad videreføres gjennom generasjoner. Fenomenet skiller derfor fra fenomener som holdninger til korrupsjon, holdninger til omfordeling og deltakelse i sivilsamfunnet, hvor det påvises en effekt av kulturell persistens over minimum to generasjoner. Ut fra resultatene kan derfor holdninger til homofili plasseres et sted imellom fenomenene som på den ene siden primært påvirkes av erfaringstilpasning og på den andre siden i større grad har sitt opphav i dyptliggende kulturelle oppfatninger som er persistente mot endringer i omgivelsene i den bredere litteraturen om kulturell persistens og erfaringstilpasning. Det er dog mulig at en effekt av kulturell persistens hos andregenerasjonen ville blitt påvist i et datasett med en større andel andregenerasjons innvandrere, eller i analyser som adresserer mulige feil og mangler i disse analysene, som manglende bakgrunnsdata fra viktige opprinnelsesland, mangel på mål på integreringsgrad og muligheten for påvirkning av ønskverdighetsbias i resultatene.

Tre av de mest robuste funnene i modellene er at økonomisk marginalisering, religiøsitet og å være muslim indikerer mer negative holdninger til homofili. Det finnes indikasjoner i dataene som tyder på at mer negative holdninger til homofili hos andregenerasjons innvandrere enn hos referansebefolkningen er bedre forklart som en effekt av islam enn en effekt av kulturell persistens. Det samme gjelder for førstegenerasjons innvandrere fra Afrika og deler av Asia. Det er dog usikkerhet knyttet til disse resultatene på grunn av små utvalgsstørrelser og manglende bakgrunnsdata fra forskjellige opprinnelsesland. Slik resultatene er, er de i stor grad i tråd med Ingleharts teori om et mellomgenerasjonsskifte i verdier i velstående samfunn. De merkverdige positive holdningene begge generasjonene gir uttrykk for i ESS i forhold til holdningene i opprinnelseslandene kan tyde på at vippepunkteffekten Inglehart et al. beskriver enten har ført til en reell endring i positiv retning i innvandreres holdninger til homofili, eller at reelle holdninger skjules på bakgrunn av sosial ønskverdighetsbias. Videre forskning burde søke å avdekke om svar rundt holdninger til homofili blant innvandrere i Vest-Europa er påvirket av sosial ønskverdighetsbias.

Innvandrerne og deres etterkommere ser begge ut til å følge et lignende mønster i underdimensjonene av holdninger til homofili som referansebefolkningen, hvor det råder høyere aksept for homofili som et abstrahert fenomen enn for møter med homofili i nære

relasjoner og homofiles politiske rettigheter. I fremtiden kan det være interessant å undersøke innvandreres holdninger i underdimensjonen homonegativitet, og om disse samsvarer med mønsteret i referansebefolkningen.

8. Referanser

- Adamczyk, A., & Pitt, C. (2009). Shaping attitudes about homosexuality: The role of religion and cultural context. *Social Science Research*, 38(2), 338–351.
<https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2009.01.002>
- Adolfson, A., Iedema, J., & Keuzenkamp, S. (2010). Multiple Dimensions of Attitudes About Homosexuality: Development of a Multifaceted Scale Measuring Attitudes Toward Homosexuality. *Journal of Homosexuality*, 57(10), 1237–1257.
<https://doi.org/10.1080/00918369.2010.517069>
- Altemeyer, B. (2001). Changes in Attitudes Toward Homosexuals. *Journal of Homosexuality*, 42(2), 63–75. https://doi.org/10.1300/J082v42n02_04
- Andersen, R., & Fetner, T. (2008). Economic Inequality and Intolerance: Attitudes toward Homosexuality in 35 Democracies. *American Journal of Political Science*, 52(4), 942–958.
- Blair, G., Coppock, A., & Moor, M. (2020). When to Worry about Sensitivity Bias: A Social Reference Theory and Evidence from 30 Years of List Experiments. *American Political Science Review*, 114(4), 1297–1315. <https://doi.org/10.1017/S0003055420000374>
- Bomhoff, E. J., & Gu, M. M.-L. (2012). East Asia Remains Different: A Comment on the Index of “Self-Expression Values,” by Inglehart and Welzel. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 43(3), 373–383. <https://doi.org/10.1177/0022022111435096>
- Dahlberg, S., & Linde, J. (2018). Socialization or Experience? Institutional Trust and Satisfaction with Democracy among Emigrants in Different Institutional Settings. *The Journal of Politics*, 80(4), 1389–1393. <https://doi.org/10.1086/698661>
- Dinesen, P. T., & Sønderskov, K. M. (2017). Cultural Persistence or Experiential Adaptation? A Review of Studies Using Immigrants to Examine the Roots of Trust. I E. M. Uslaner (Red.), *The Oxford Handbook of Social and Political Trust* (s. 0). Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190274801.013.27>
- European Social Survey (2016). ESS Round 8 Source Questionnaire. London: ESS ERIC Headquarters c/o City University London.
- Fernández, R. (2010). *Does Culture Matter?* (Paper Nr. 16277). National Bureau of Economic Research. <https://doi.org/10.3386/w16277>

- Gez, Y. N., Beider, N., & Dickow, H. (2022). African and Not Religious: The State of Research on Sub-Saharan Religious Nones and New Scholarly Horizons. *Africa Spectrum*, 57(1), 50–71. <https://doi.org/10.1177/00020397211052567>
- Guiso, L., Sapienza, P., & Zingales, L. (2006). Does Culture Affect Economic Outcomes? *Journal of Economic Perspectives*, 20(2), 23–48. <https://doi.org/10.1257/jep.20.2.23>
- Hanel, P. H. P., Foad, C., & Maio, G. R. (2021). Attitudes and Values. I *Oxford Research Encyclopedia of Psychology*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190236557.013.248>
- Harder, N., Figueroa, L., Gillum, R. M., Hangartner, D., Laitin, D. D., & Hainmueller, J. (2018). Multidimensional measure of immigrant integration. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115(45), 11483–11488. <https://doi.org/10.1073/pnas.1808793115>
- Hatemi, P. K., & McDermott, R. (2016). Give Me Attitudes. *Annual Review of Political Science*, 19(1), 331–350. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-103113-034929>
- Helliwell, J. F., Wang, S., & Xu, J. (2016). How Durable are Social Norms? Immigrant Trust and Generosity in 132 Countries. *Social Indicators Research*, 128(1), 201–219. <https://doi.org/10.1007/s11205-015-1026-2>
- Idema, H., & Phalet, K. (2007). *Transmission of gender-role values in Turkish-German migrant families: The role of gender, intergenerational and intercultural Relations*. 19, 71–105. <https://doi.org/10.20377/jfr-338>
- Inglehart, R. (1971). The Silent Revolution in Europe: Intergenerational Change in Post-Industrial Societies. *The American Political Science Review*, 65(4), 991–1017. <https://doi.org/10.2307/1953494>
- Inglehart, R. (1977). *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics*. Princeton University Press.
- Inglehart, R. (1990). *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Princeton University Press.
- Inglehart, R. (2007). Postmaterialist Values and the Shift from Survival to Self-Expression Values. *The Oxford Handbook of Political Behavior*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199270125.003.0012>
- Inglehart, R. (2008). Changing Values among Western Publics from 1970 to 2006. *West European Politics*, 31(1–2), 130–146. <https://doi.org/10.1080/01402380701834747>

- Inglehart, R., & Abramson, P. R. (1994). Economic Security and Value Change. *The American Political Science Review*, 88(2), 336–354. <https://doi.org/10.2307/2944708>
- Inglehart, R. F., Ponarin, E., & Inglehart, R. C. (2017). Cultural Change, Slow and Fast: The Distinctive Trajectory of Norms Governing Gender Equality and Sexual Orientation. *Social Forces*, 95(4), 1313–1340. <https://doi.org/10.1093/sf/sox008>
- Inglehart, R., & Welzel, C. (2005). *Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence*. Cambridge University Press.
<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=206880&site=ehost-live&scope=site>
- Koopmans, R. (2015). Religious Fundamentalism and Hostility against Out-groups: A Comparison of Muslims and Christians in Western Europe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41(1), 33–57. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2014.935307>
- Lax, J. R., Phillips, J. H., & Stollwerk, A. F. (2016). Are Survey Respondents Lying About Their Support for Same-Sex Marriage? Lessons from a List Experiment. *The Public Opinion Quarterly*, 80(2), 510–533.
- Loftus, J. (2001). America's Liberalization in Attitudes toward Homosexuality, 1973 to 1998. *American Sociological Review*, 66, 762–782. <https://doi.org/10.2307/3088957>
- Lubbers, M., Jaspers, E., & Ultee, W. C. (2009). Primary and secondary socialization impacts on support for same-sex marriage after legalization in the Netherlands. *Journal of Family Issues*, 30, 1714–1745. <https://doi.org/10.1177/0192513X09334267>
- Luttmer, E. F. P., & Singhal, M. (2011). Culture, Context, and the Taste for Redistribution. *American Economic Journal: Economic Policy*, 3(1), 157–179.
<https://doi.org/10.1257/pol.3.1.157>
- Maxwell, R. (2010). Evaluating Migrant Integration: Political Attitudes Across Generations in Europe. *The International Migration Review*, 44(1), 25–52.
- Moore, L. M., & Vanneman, R. (2003). Context Matters: Effects of the Proportion of Fundamentalists on Gender Attitudes. *Social Forces*, 82(1), 115–139.
<https://doi.org/10.1353/sof.2003.0099>

- Morrison, M. A., & Morrison, T. G. (2003). Development and Validation of a Scale Measuring Modern Prejudice Toward Gay Men and Lesbian Women. *Journal of Homosexuality*, 43(2), 15–37. https://doi.org/10.1300/J082v43n02_02
- Norris, P., & Inglehart, R. (2019). *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism*. Cambridge University Press.
- Nový, M., Smith, M. L., & Katrňák, T. (2017). Inglehart's scarcity hypothesis revisited: Is postmaterialism a macro- or micro-level phenomenon around the world? *International Sociology*, 32(6), 683–706. <https://doi.org/10.1177/0268580917722892>
- Pew Research Center. (2012). *The Global Religious Landscape, A Report on the Size and Distribution of the World's Major Religious Groups as of 2010*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/religion/2012/12/18/global-religious-landscape-unaffiliated/>
- Powell, R. J. (2013). Social Desirability Bias in Polling on Same-Sex Marriage Ballot Measures. *American Politics Research*, 41(6), 1052–1070. <https://doi.org/10.1177/1532673X13484791>
- Rice, T. W., & Feldman, J. L. (1997). Civic Culture and Democracy from Europe to America. *The Journal of Politics*, 59(4), 1143–1172. <https://doi.org/10.2307/2998596>
- Roeder, A., & Lubbers, M. (2015). Attitudes towards Homosexuality amongst Recent Polish Migrants in Western Europe: Migrant Selectivity and Attitude Change. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41(11), 1858–1884. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2015.1023183>
- Röder, A. (2015). Immigrants' Attitudes toward Homosexuality: Socialization) Religion, and Acculturation in European Host Societies. *International Migration Review*, 49(4), 1042–1070. <https://doi.org/10.1111/imre.12113>
- Scarborough, E. (1995). Materialist-Postmaterialist Value Orientations. I J. W. Van Deth & E. Scarborough (Red.), *The Impact of Values* (s. 123–159). Oxford University Press.
- Simpser, A. (2020). The Culture of Corruption across Generations: An Empirical Study of Bribery Attitudes and Behavior. *The Journal of Politics*, 82(4), 1373–1389. <https://doi.org/10.1086/708501>
- Smith, T. W., Son, J., & Kim, J. (2014). *Public Attitudes toward Homosexuality and Gay Rights across Time and Countries*. <https://escholarship.org/uc/item/4p93w90c>

Soehl, T. (2017). From origins to destinations: Acculturation trajectories in migrants' attitudes towards homosexuality. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(11), 1831–1853.

<https://doi.org/10.1080/1369183X.2016.1246178>

Stortinget. (2022, juni 7). *Avkriminalisering av homofili* [Artikkel]. Stortinget.

<https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Historikk/avkriminalisering-av-homofili/>

Van de Meerendonk, B., & Scheepers, P. (2004). Denial of Equal Civil Rights for Lesbians and Gay Men in the Netherlands, 1980–1993. *Journal of Homosexuality*, 47(2), 63–80.

https://doi.org/10.1300/J082v47n02_04

van den Akker, H., van der Ploeg, R., & Scheepers, P. (2013). Disapproval of Homosexuality: Comparative Research on Individual and National Determinants of Disapproval of Homosexuality in 20 European Countries. *International Journal of Public Opinion Research*, 25(1), 64–86. <https://doi.org/10.1093/ijpor/edr058>

VanPatten, B., & Benati, A. G. (2015). *Key terms in second language acquisition* (Second edition.). Bloomsbury Academic.

Vargas-Sánchez, A., Plaza-Mejía, M. Á., & Porras-Bueno, N. (2016). Attitude. I J. Jafari & H. Xiao (Red.), *Encyclopedia of Tourism* (s. 58–62). Springer International Publishing.

https://doi.org/10.1007/978-3-319-01384-8_11

9. Appendiks

9.1 Vedlegg 1: Utfyllende diskusjon av validiteten til homonegativitetsdimensjonen

Det kan også diskuteres om homonegativitetsdimensjonen egentlig er en velegnet dimensjon for å måle holdninger til homofili, og om holdningene som designeres som indikasjoner på negative holdninger til homofili på denne variabelen egentlig representerer negative holdninger til homofili istedenfor legitime politiske standpunkter som i utgangspunktet ikke er betinget av syn på homofili. Alle de tre eksemplene nevnt over som indikasjoner på homonegativitet, å mene at diskriminering mot homofile kun skjedde i fortiden, at de krever unødvendige og urimelige endringer i tingenes tilstand og at overdrevent fokus på seksualitet som en viktig del av deres identitet blant homofile bidrar til å adskille dem fra resten av befolkningen, kan forklares av andre faktorer enn negative holdninger til homofili. Det første kan være uttrykk for en respondents faktiske oppfatning av faktiske forhold uten at det gir uttrykk for noen holdninger ladet den ene eller den andre retningen. Om det andre faktisk gir uttrykk for negative holdninger til homofili avhenger av hva slags krav og endringer respondenten tenker på i dette tilfellet. En liberalist vil for eksempel kunne være fullstendig for like rettigheter for homofile og alle andre grupper, men likevel være imot forskjellige politiske krav fra ulike grupper uavhengig av hvem som fremmer dem. Det siste kan også gi uttrykk for et bredere politisk syn som ikke uten videre lar seg kategorisere som en negativ innstilling til homofili. Dette synspunktet har paralleller til mange andre debatter, for eksempel debatten om raserelasjoner i USA eller om innvandring i Vesten, hvor mange mener at den beste veien til fellesskap mellom forskjellige grupper er å redusere fokuset på forskjellene mellom dem, mens andre mener at forskjellene burde fremheves av forskjellige grunner. Det er mulig å inneha begge disse posisjonene uten å gi uttrykk for noen misbilligelse mot noen av gruppene en refererer til. Av slike årsaker vil mer klassiske spørsmål rundt holdninger til homofili, som tapper de andre dimensjonene i rammeverket til Adfolsen et al. ha høyere validitet som indikatorer på holdninger til homofili, gitt at respondentene svarer ærlig på dem.

9.2 Vedlegg 2: Fullstendige tabeller for deskriptiv statistikk og regresjonsmodeller

Tabell 1: Deskriptiv statistikk for første- og andregenerasjons innvandrere.¹⁷ «NA» indikerer ingen gyldig verdi. For de avhengige variablene og kategorivariablene indikerer tallene andelen av respondenter som tilhører denne kategorien hvor 1 indikerer alle respondentene.

Førstegenerasjonen (ankommet etter 25 år)	Andregenerasjonen
---	-------------------

¹⁷ Statistikken er for respondentutvalgene som er med i de multiple regresjonsmodellene med frihetsvariabelen som avhengig variabel for alle førstegenerasjons innvandrere ankommet etter 25 år og for alle andregenerasjons innvandrere, ved unntak av statistikken for de to andre avhengige variablene, hvor statistikken er for respondentutvalgene i de multiple regresjonsmodellene med disse variablene som avhengig variabel. Forskjellene i antall observasjoner mellom de forskjellige modellene er små.

Avhengige variabler		
Homofile frie til å leve slik de vil		
Svært enig	0.42	0.50
Enig	0.36	0.34
Hverken enig eller uenig	0.11	0.09
Uenig	0.06	0.04
Svært uenig	0.05	0.03
Skam over nært familiemedlem homofil		
Svært enig	0.06	0.04
Enig	0.10	0.09
Hverken enig eller uenig	0.13	0.16
Uenig	0.26	0.22
Svært uenig	0.45	0.50
Observasjoner	2228	1204
Homofile burde ha rett til å adoptere		
Svært enig	0.25	0.32
Enig	0.28	0.26
Hverken enig eller uenig	0.15	0.17
Uenig	0.17	0.14
Svært uenig	0.15	0.11
Observasjoner	2216	1191
Uavhengige variabler (kontinuerlige)		
Mål på holdning i opprinnelsesland ^a		
Snitt	3.87	3.02
Standardavvik	1.91	1.64
Min	1.01	1.01
Max	8.01	8.01
Religiøsitet		
Snitt	5.16	5.19
Standardavvik	3.34	3.22
Min	0	0
Max	10	10
Utdanning (i antall år)		
Snitt	14.43	13.35
Standardavvik	4.73	3.66
Min	0	0
Max	38	26
Uavhengige variabler (kategorivariabler)		
ESS-runde		
8	0.35	0.34
9	0.37	0.34
10	0.28	0.32
Kvinne	0.52	0.52
Inntektstilfredshet		
Komfortabel	0.37	0.38
Klarer seg	0.41	0.46
Vanskelig	0.16	0.14
Veldig vanskelig	0.05	0.03
Alderskohorter		
15-24 år	NA	0.27
25-34 år	0.12	0.21
35-44 år	0.28	0.17
45-54 år	0.28	0.14
55-64 år	0.17	0.10
65-74 år	0.10	0.07
75-84 år	0.04	0.04

Over 84 år	0.01	0.01
Religionstilhørighet		
Ingen religion	0.39	0.35
Katolisisme	0.27	0.21
Protestantisme	0.09	0.06
Østlig ortodoks	0.06	0.02
Annen kristen	0.03	0.02
Jødedom	0.004	0.01
Islam	0.12	0.31
Østlige religioner	0.02	0.02
Andre ikke-kristne	0.01	0.01
Opprinnelsesregion ^b		
Oseania	0.005	0
Sentral-Asia	0.02	0.02
Øst-Asia	0.01	0.01
Øst-Europa	0.20	0.15
Lat-Am og Karibien	0.14	0.02
Nord-Afrika	0.07	0.14
Nord-Amerika	0.02	0,0001
Nord-Europa	0.11	0.04
Sørøst-Asia	0.03	0.04
Sør-Asia	0.06	0.06
Sør-Europa	0.10	0.25
Sub-Sahara Afrika	0.03	0.02
Midtøsten	0.05	0.21
Vest-Europa	0.18	0.06
ESS-land		
Østerrike	0.09	0.10
Belgia	0.07	0.11
Sveits	0.16	0.15
Tyskland	0.12	0.27
Danmark	0.01	0.01
Spania	0.12	0.02
Finland	0.1	0.002
Frankrike	0.06	0.14
Storbritannia	0.04	0.4
Irland	0.14	0.3
Island	0.02	0.01
Nederland	0.03	0.07
Norge	0.04	0.02
Portugal	0.05	0.003
Sverige	0.02	0.02
Botid		
Kommet siste året	3	NA
1-5 år siden	22	NA
6-10 år siden	18	NA
11-20 år siden	31	NA
21-30 år siden	14	NA
Mer enn 30 år siden	12	NA
Bosted		
Storby	26	0.24
Forstad til storby	15	0.15
Mindre by	32	0.36
Bygd	27	0.25
Observasjoner	2247	1202

^a Indikerer mål på holdning til homofili i foreldrenes opprinnelsesland for andregenerasjonen.

^b Indikerer fars opprinnelsesregion for andregenerasjonen.

Tabell 2 (fullstendig versjon): Regresjonsmodeller for førstegenerasjonen for de tre avhengige variablene

Avhengig variabel:	Modell 1 Homofile frie til å leve slike de vil	Modell 2 Skam over nært familiemedlem homofil	Modell 3 Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning i hjemland	.087*** (.025)	.108*** (.027)	.111*** (.031)
ESS-runde (8 som ref.)			
9	.037 (.052)	.004 (.056)	.199** (.065)
10	.185** (.059)	.066 (.065)	.326*** (.075)
Religiøsitet	-.06*** (.008)	-.046*** (.009)	-.064*** (.011)
Utdanning (år)	.028*** (.005)	.031*** (.005)	.023*** (.006)
Kvinne	.205*** (.044)	.177*** (.048)	.267*** (.055)
Inntektstilfredshet ^a			
Klarer seg	-.095 (.051)	-.037 (.056)	-.144* (.065)
Vanskelig	-.099 (.067)	-.07 (.074)	-.178* (.085)
Veldig vanskelig	-.358** (.104)	-.402*** (.114)	-.341** (.131)
Alderskohorter ^b			
35-44 år	-.155 (.081)	-.047 (.088)	-.177 (.102)
45-54 år	-.187* (.089)	-.209* (.097)	-.325** (.111)
55-64 år	-.242* (.1)	-.281* (.109)	-.351** (.126)
65-74 år	-.354** (.118)	-.575*** (.128)	-.732*** (.148)
75-84 år	-.338* (.148)	-.476** (.161)	-.694*** (.187)
Over 84 år	-.654** (.215)	-.59* (.241)	-.974*** (.277)
Religionstilhørighet ^c			
Katolisisme	.082 (.063)	-.015 (.068)	-.129 (.079)
Protestantisme	-.24** (.086)	-.241* (.094)	-.273* (.109)
Østlig ortodoks	-.037 (.109)	-.193 (.118)	-.333* (.136)
Annen kristen	-.393** (.129)	-.4** (.141)	-.671*** (.162)
Jødedom	.537 (.338)	.48 (.368)	.765 (.448)
Islam	-.477*** (.099)	-.576*** (.108)	-.62*** (.125)
Østlige religioner	.287 (.16)	.048 (.174)	.135 (.202)
Andre ikke-kristne	-.149 (.195)	0 (.215)	-.057 (.244)
Opprinnelsesregion ^d			

Oseania	-.05 (.308)	.073 (.335)	.237 (.385)
Sentral-Asia	-.773*** (.215)	-.878*** (.234)	-1.135*** (.27)
Øst-Asia	-.059 (.227)	-.141 (.248)	.098 (.285)
Øst-Europa	-.316** (.116)	-.338** (.127)	-.364* (.147)
Lat-Am og Karibien	.156 (.119)	.18 (.13)	.14 (.15)
Nord-Afrika	.021 (.178)	-.138 (.193)	.06 (.224)
Nord-Amerika	.299 (.175)	.334 (.19)	.534* (.219)
Nord-Europa	-.096 (.103)	-.046 (.113)	-.01 (.129)
Sørøst-Asia	-.173 (.169)	-.347 (.185)	.138 (.213)
Sør-Asia	-.253 (.167)	-.321 (.182)	.06 (.21)
Sør-Europa	.08 (.117)	-.028 (.128)	.05 (.148)
Sub-Sahara Afrika	-.099 (.185)	-.144 (.203)	.21 (.236)
Midtøsten	-.015 (.163)	-.333 (.178)	-.035 (.206)
ESS-land ^e			
Østerrike	-.369* (.161)	-.18 (.176)	-.129 (.202)
Belgia	-.157 (.165)	-.098 (.18)	-.002 (.207)
Sveits	-.27 (.153)	-.036 (.167)	-.168 (.193)
Tyskland	-.308 (.158)	-.034 (.171)	.096 (.198)
Danmark	-.321 (.249)	-.16 (.274)	.003 (.311)
Spania	-.158 (.166)	.145 (.18)	.411* (.208)
Finland	-.57* (.245)	-.332 (.27)	-.22 (.31)
Frankrike	-.051 (.172)	-.029 (.188)	-.018 (.216)
Storbritannia	-.26 (.176)	-.079 (.192)	-.051 (.222)
Irland	-.171 (.157)	-.014 (.171)	.092 (.197)
Island	-.342 (.215)	.088 (.234)	.053 (.266)
Nederland	-.162 (.187)	.086 (.202)	.09 (.235)
Norge	-.137 (.179)	-.085 (.195)	.178 (.224)
Portugal	-.363* (.184)	-.18 (.201)	.109 (.231)
Botid ^f			
Kommet siste året	.042 (.124)	-.057 (.135)	.184 (.155)
6-10 år siden	.081 (.074)	.02 (.08)	-.021 (.093)

11-20 år siden	.127 (.07)	.066 (.077)	.078 (.089)
21-30 år siden	.159 (.091)	.147 (.099)	.221 (.114)
Mer enn 30 år siden	.292** (.109)	.245* (.119)	.314* (.137)
Bosted ^g			
Forstad til storby	.106 (.07)	.122 (.077)	-.024 (.088)
Mindre by	.135* (.057)	.169** (.062)	.026 (.072)
Bygd	.083 (.063)	.179** (.068)	.041 (.079)
Konstantledd	3.858*** (.251)	3.523*** (.274)	3.024*** (.317)
Observasjoner	2247	2228	2216
R ²	.236	.254	.237

Standardfeil er I parentes

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

^a «Lever komfortabelt på nåværende inntekt» som ref.

^b 26-34 år som ref.

^c Ingen religion som ref.

^d Vest-Europa som ref.

^e Sverige som ref.

^f 1-5 år siden som ref.

^g Storby som ref.

Tabell 3 (fullstendig versjon): Regresjonsmodeller for førstegenerasjonen (immigrert før 26 år) for de tre avhengige variablene

Avhengig variabel:	Modell 1 Homofile frie til å leve slike de vil	Modell 2 Skam over nært familiemedlem homofil	Modell 3 Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning i hjemland	.061*** (.018)	.075*** (.019)	.103*** (.023)
ESS-runde (8 som ref.)			
9	.099* (.041)	.119** (.045)	.272*** (.052)
10	.137** (.047)	.115* (.052)	.384*** (.06)
Religiøsitet	-.055*** (.007)	-.051*** (.008)	-.084*** (.009)
Utdanning (år)	.026*** (.004)	.033*** (.004)	.021*** (.005)
Kvinne	.204*** (.034)	.264*** (.038)	.336*** (.044)
Inntektstilfredshet ^a			
Klarer seg	-.074 (.039)	-.119** (.043)	-.112* (.05)
Vanskelig	-.087 (.054)	-.218*** (.059)	-.107 (.069)
Veldig vanskelig	-.18 (.094)	-.175 (.103)	-.304* (.119)
Alderskohorter ^b			
15-24 år	.146* (.061)	.107 (.067)	.24** (.078)
35-44 år	-.055 (.058)	-.079 (.064)	-.194** (.074)
45-54 år	-.161* (.063)	-.19* (.068)	-.492*** (.079)

	(.075)	(.082)	(.095)
55-64 år	-.151	-.3**	-.48***
	(.087)	(.096)	(.111)
65-74 år	-.32***	-.338**	-.646***
	(.097)	(.106)	(.123)
75-84 år	-.366***	-.485***	-.935***
	(.108)	(.118)	(.138)
Over 84 år	-.624**	-.647**	-1.385***
	(.204)	(.219)	(.254)
Religionstilhørighet ^c			
Katolisisme	.019	-.023	-.131*
	(.05)	(.055)	(.064)
Protestantisme	-.219**	-.227**	-.288***
	(.068)	(.074)	(.086)
Østlig ortodoks	-.029	-.108	-.149
	(.099)	(.108)	(.125)
Annen kristen	-.205	-.361**	-.481***
	(.116)	(.126)	(.146)
Jødedom	-.205	-1.052***	-.426
	(.284)	(.31)	(.36)
Islam	-.587***	-.718***	-.518***
	(.074)	(.081)	(.094)
Østlige religioner	-.147	-.147	.108
	(.147)	(.164)	(.188)
Andre ikke-kristne	.092	-.4	.094
	(.204)	(.222)	(.263)
Opprinnelsesregion ^d			
Oseania	.136	.267	.015
	(.189)	(.207)	(.24)
Sentral-Asia	-.664***	-.416*	-.707***
	(.169)	(.185)	(.214)
Øst-Asia	-.238	-.147	.244
	(.159)	(.174)	(.203)
Øst-Europa	-.106	-.098	-.195
	(.085)	(.094)	(.108)
Lat-Am og Karibien	.102	.113	.259*
	(.093)	(.102)	(.118)
Nord-Afrika	.034	-.256	-.026
	(.129)	(.141)	(.164)
Nord-Amerika	.079	.08	.286
	(.122)	(.133)	(.155)
Nord-Europa	-.033	.119	.106
	(.081)	(.089)	(.103)
Sørøst-Asia	.165	.264	.175
	(.123)	(.135)	(.156)
Sør-Asia	.124	.145	.51**
	(.132)	(.145)	(.168)
Sør-Europa	-.075	-.096	-.043
	(.084)	(.092)	(.106)
Sub-Sahara Afrika	.082	-.039	.249
	(.144)	(.156)	(.182)
Midtøsten	-.248*	-.222	-.215
	(.116)	(.128)	(.148)
ESS-land ^e			
Østerrike	-.465***	-.417**	-.72***
	(.127)	(.139)	(.16)
Belgia	-.362**	-.218	-.546***
	(.13)	(.143)	(.165)
Sveits	-.162	-.043	-.595***
	(.123)	(.134)	(.155)

Tyskland	-.219 (.123)	-.211 (.135)	-.378* (.156)
Danmark	-.182 (.182)	-.033 (.199)	-.604** (.229)
Spania	-.075 (.133)	.089 (.146)	-.018 (.169)
Finland	-.452** (.173)	-.243 (.189)	-.967*** (.219)
Frankrike	-.013 (.132)	.174 (.145)	-.364* (.168)
Storbritannia	-.347* (.14)	-.185 (.153)	-.537** (.178)
Irland	-.244 (.127)	-.206 (.139)	-.441** (.161)
Island	-.119 (.163)	-.044 (.178)	-.158 (.206)
Nederland	.057 (.138)	-.002 (.151)	.012 (.175)
Norge	-.097 (.142)	-.044 (.155)	-.365* (.18)
Portugal	-.374* (.149)	-.246 (.163)	-.497** (.188)
Botid ^f			
Kommet siste året	.083 (.184)	.21 (.204)	.051 (.236)
6-10 år siden	-.094 (.084)	-.055 (.092)	-.059 (.106)
11-20 år siden	.088 (.077)	.144 (.085)	-.012 (.098)
21-30 år siden	.222* (.087)	.165 (.095)	.146 (.11)
Mer enn 30 år siden	.249* (.097)	.37*** (.107)	.309* (.124)
Bosted ^g			
Forstad til storby	.08 (.057)	-.014 (.062)	-.048 (.072)
Mindre by	.01 (.046)	-.059 (.051)	-.069 (.059)
Bygd	.003 (.05)	-.038 (.055)	-.15* (.064)
Konstantledd	3.988*** (.195)	3.698*** (.214)	3.642*** (.247)
Observasjoner	3233	3209	3206
R ²	.225	.265	.271

Standardfeil er i parentes

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

^a «Lever komfortabelt på nåværende inntekt» som ref.

^b 25-34 år som ref.

^c Ingen religion som ref.

^d Vest-Europa som ref.

^e Sverige som ref.

^f 1-5 år siden som ref.

^g Storby som ref.

Tabell 4: Regresjonsmodeller for førstegenerasjons innvandrere fra Afrika og Asia (immigrert etter 25 år, Øst-Asia ekskludert) for de tre avhengige variablene

Avhengig variabel:	Modell 1	Modell 2	Modell 3
	Homofile frie til å leve slik de vil	Skam hvis nært familiemedlem homofil	Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning i	-.136	.01	-.047

opprinnelsesland	(.119)	(.129)	(.129)
ESS-runde (8 som ref.)			
9	.084 (.128)	.184 (.138)	.264 (.139)
10	.259 (.165)	.201 (.178)	.282 (.178)
Religiøsitet	-.1*** (.023)	-.087*** (.024)	-.102*** (.025)
Utdannelse (i år)	.043*** (.012)	.044*** (.013)	.016 (.013)
Kvinne	.216 (.114)	.053 (.123)	.03 (.124)
Inntektstilfredshet ^a			
Klarer seg	-.345* (.14)	.04 (.153)	-.258 (.153)
Vanskelig	-.248 (.165)	-.07 (.179)	-.354* (.179)
Veldig vanskelig	-.992*** (.247)	-.39 (.266)	-.575* (.265)
Alderskategorier ^b			
35-44 år	-.123 (.218)	-.152 (.234)	.042 (.236)
45-54 år	-.158 (.244)	-.398 (.264)	-.18 (.265)
55-64 år	.049 (.285)	-.558 (.307)	-.17 (.307)
65-74 år	-.241 (.361)	-.513 (.395)	-.4 (.39)
75-84 år	-.168 (.533)	-.257 (.577)	-.219 (.573)
Over 84 år	-1.028 (.651)	-.181 (.704)	-.186 (.699)
Religionstilhørighet ^c			
Katolisisme	.574* (.232)	.25 (.25)	.225 (.252)
Protestantisme	.245 (.282)	.282 (.301)	.251 (.304)
Østlig ortodoks	.592 (.367)	.018 (.392)	-.389 (.383)
Annen kristen	-.028 (.361)	-.34 (.395)	-.954* (.404)
Jødedom	1.165 (1.301)	.933 (1.392)	1.792 (1.389)
Islam	-.265 (.18)	-.379* (.191)	-.517** (.195)
Østlige religioner	.528* (.265)	.218 (.285)	.329 (.288)
Andre ikke-kristne	.227 (.336)	.161 (.366)	-.108 (.36)
Opprinnelsesregion ^d			
Sentral-Asia	-.868** (.288)	-.627* (.309)	-1.078*** (.308)
Nord-Afrika	-.093 (.209)	.024 (.224)	-.093 (.228)
Sør-Asia	-.047 (.284)	.135 (.304)	.221 (.305)
Sørøst-Asia	-.462* (.206)	-.108 (.222)	-.097 (.223)
Sub-Sahara Afrika	-.251	.102	.108

	(.258)	(.277)	(.278)
ESS-land ^c			
Østerrike	-1.299*** (.377)	-.663 (.406)	-.76 (.405)
Belgia	-.941** (.353)	-.169 (.377)	-.518 (.38)
Sveits	-1.028** (.359)	.193 (.384)	-.524 (.388)
Tyskland	-1.018** (.341)	-.111 (.365)	-.363 (.368)
Danmark	-.861 (.531)	.357 (.591)	-.173 (.568)
Spania	-.658 (.436)	.151 (.462)	.332 (.458)
Finland	-.999 (.803)	-.08 (.859)	-.273 (.857)
Frankrike	-.582 (.367)	.239 (.394)	-.073 (.394)
Storbritannia	-.91* (.374)	-.019 (.4)	-.388 (.401)
Irland	-.758* (.353)	-.061 (.381)	-.095 (.381)
Island	-.654 (.7)	-.092 (.684)	.598 (.679)
Nederland	-.951* (.368)	.282 (.392)	-.236 (.395)
Norge	-.875* (.418)	-.05 (.448)	.063 (.448)
Portugal	-.521 (.619)	.189 (.705)	-.633 (.705)
Botid ^f			
Kommet siste året	.197 (.326)	-.383 (.348)	.071 (.349)
6-10 år siden	.104 (.201)	.024 (.216)	-.361 (.218)
11-20 år siden	.046 (.2)	-.002 (.216)	-.189 (.217)
21-30 år siden	-.21 (.252)	.193 (.272)	-.131 (.273)
Mer enn 30 år siden	.171 (.34)	.043 (.372)	-.074 (.369)
Bosted ^g			
Forstad til storby	.136 (.167)	.194 (.181)	.179 (.18)
Mindre by	.084 (.136)	.238 (.146)	-.002 (.148)
Bygd	.221 (.185)	.231 (.199)	.185 (.201)
Konstantledd	5.003*** (.491)	3.386*** (.527)	4.137*** (.532)
Observasjoner	544	538	530
R ²	.23	.201	.266

Standardfeil er i parentes

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

^a «Lever komfortabelt på nåværende inntekt» som ref.

^b 26-34 år som ref.

^c Ingen religion som ref.

^d Midtøsten som ref.

^e Sverige som ref.

^f 1-5 år siden som ref.

§ Storby som ref.

Tabell 5: Regresjonsmodeller for første generasjons innvandrere fra Afrika og Asia (immigrert etter 25 år, Øst-Asia ekskludert) for de tre avhengige variablene uten kontroll for religionstilhørighet og opprinnelsesregion

Avhengig variabel:	Modell 1 Homofile frie til å leve slik de vil	Modell 2 Skam hvis nært familiemedlem homofil	Modell 3 Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning i opprinnelsesland	.092 (.076)	.2* (.081)	.21* (.083)
ESS-runde (8 som ref.)			
9	.054 (.129)	.166 (.138)	.203 (.142)
10	.229 (.166)	.179 (.177)	.243 (.181)
Religiøsitet	-.091*** (.019)	-.091*** (.02)	-.113*** (.021)
Utdannelse (i år)	.041*** (.012)	.047*** (.013)	.019 (.013)
Kvinne	.214 (.114)	.073 (.121)	.029 (.124)
Inntektstilfredshet ^a			
Klarer seg	-.397** (.139)	-.046 (.15)	-.386* (.153)
Vanskelig	-.26 (.166)	-.073 (.179)	-.402* (.182)
Veldig vanskelig	-.859*** (.241)	-.267 (.26)	-.485 (.264)
Alderskategorier ^b			
35-44 år	-.051 (.215)	-.109 (.228)	.045 (.236)
45-54 år	-.074 (.241)	-.37 (.258)	-.202 (.264)
55-64 år	.029 (.278)	-.579 (.297)	-.28 (.304)
65-74 år	-.331 (.358)	-.646 (.388)	-.616 (.391)
75-84 år	-.117 (.53)	-.213 (.567)	-.378 (.576)
Over 84 år	-.454 (.634)	.22 (.676)	.101 (.688)
ESS-land ^c			
Østerrike	-1.145** (.38)	-.571 (.406)	-.677 (.413)
Belgia	-.927** (.344)	-.196 (.364)	-.534 (.373)
Sveits	-.888* (.355)	.266 (.376)	-.457 (.387)
Tyskland	-1.058** (.333)	-.152 (.353)	-.499 (.362)
Danmark	-.928 (.528)	.08 (.582)	-.509 (.571)
Spania	-.669 (.418)	.168 (.442)	.207 (.44)
Finland	-.76 (.791)	.114 (.837)	.007 (.854)
Frankrike	-.55 (.344)	.264 (.365)	-.093 (.372)
Storbritannia	-.856* (.359)	.102 (.38)	-.192 (.388)

Irland	-.725*	.046	-.007
	(.338)	(.36)	(.368)
Island	-.469	.165	.596
	(.701)	(.741)	(.691)
Nederland	-.868*	.286	-.158
	(.367)	(.388)	(.398)
Norge	-.78	.043	.21
	(.416)	(.44)	(.451)
Portugal	-.492	.102	-.578
	(.618)	(.695)	(.715)
Botid ^f			
Kommet siste året	.24	-.379	.067
	(.328)	(.347)	(.356)
6-10 år siden	.082	-.043	-.44*
	(.2)	(.214)	(.219)
11-20 år siden	-.017	-.023	-.221
	(.2)	(.214)	(.219)
21-30 år siden	-.345	.106	-.274
	(.249)	(.267)	(.272)
Mer enn 30 år siden	.239	.057	.069
	(.339)	(.367)	(.371)
Bosted ^g			
Forstad til storby	.14	.229	.217
	(.168)	(.18)	(.183)
Mindre by	.117	.239	-.018
	(.136)	(.146)	(.149)
Bygd	.232	.259	.239
	(.184)	(.196)	(.202)
Konstantledd	4.327***	2.881***	3.555***
	(.441)	(.469)	(.484)
Observasjoner	544	532	530
R ²	.186	.175	.205

Standardfeil er i parentes

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

^a «Lever komfortabelt på nåværende inntekt» som ref.

^b 26-34 år som ref.

^c Ingen religion som ref.

^d Midtøsten som ref.

^e Sverige som ref.

^f 1-5 år siden som ref.

^g Storby som ref.

Tabell 6 (fullstendig versjon): Regresjonsmodeller for andregenerasjonen på de tre avhengige variablene

Avhengig variabel:	Modell 1	Modell 2	Modell 3
	Homofile frie til å leve slike de vil	Skam over nært familiemedlem homofil	Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning fra opprinnelsesland	.018 (.029)	.04 (.034)	.006 (.04)
ESS-runde (8 som ref.)			
9	.012 (.067)	.034 (.076)	.241** (.092)
10	.04 (.071)	.077 (.081)	.374*** (.098)
Religiøsitet	-.062*** (.011)	-.057*** (.013)	-.081*** (.015)
Utdanning (år)	.024** (.008)	.028** (.009)	.04*** (.011)
Kvinne	.17** (.054)	.361*** (.061)	.413*** (.074)

Inntektstilfredshet ^a			
Klarer seg	-0.056 (.059)	-0.132 (.067)	-0.156 (.081)
Vanskelig	-0.029 (.087)	-0.083 (.099)	-0.125 (.119)
Veldig vanskelig	-.639*** (.176)	-.504* (.201)	-.629* (.244)
Alderskohort ^b			
25-34 år	-.032 (.081)	.003 (.093)	-.412*** (.112)
35-44 år	-.127 (.088)	-.001 (.1)	-.378** (.121)
45-54 år	.04 (.096)	-.025 (.11)	-.468*** (.132)
55-64 år	-.047 (.111)	.046 (.127)	-.422** (.153)
65-74 år	-.088 (.129)	-.163 (.147)	-.523** (.177)
Over 75	-.171 (.15)	-.437* (.172)	-.596** (.206)
Religion ^c			
Katolisisme	-.019 (.087)	-.017 (.099)	-.106 (.119)
Protestantisme	-.211 (.131)	-.143 (.15)	-.211 (.182)
Østlig ortodoks	-.253 (.205)	-.303 (.234)	-.217 (.281)
Annen kristen	-.251 (.202)	-.041 (.231)	-.384 (.278)
Jødedom	-.109 (.336)	-.064 (.384)	-.049 (.46)
Islam	-.289** (.103)	-.612*** (.118)	-.431** (.142)
Østlige religioner	.116 (.232)	.064 (.266)	-.001 (.32)
Andre ikke-kristne	.424 (.271)	.133 (.31)	-.287 (.372)
ESS-land ^d			
Østerrike	-.813*** (.217)	-.899*** (.248)	-.942** (.298)
Belgia	-.311 (.218)	-.442 (.249)	-.445 (.299)
Sveits	-.244 (.212)	-.248 (.243)	-.407 (.291)
Tyskland	-.149 (.207)	-.203 (.237)	-.164 (.284)
Danmark	.004 (.339)	.351 (.387)	.339 (.476)
Spania	-.562* (.275)	-.302 (.312)	.119 (.377)
Finland	-.447 (.667)	-.245 (.763)	-.543 (.914)
Frankrike	-.003 (.219)	.037 (.25)	-.311 (.301)
Storbritannia	-.46 (.271)	-.449 (.312)	.324 (.376)
Irland	-.147 (.256)	-.401 (.293)	-.292 (.351)
Island	.006	-.037	-.379

	(.388)	(.444)	(.532)
Nederland	.066 (.231)	-.126 (.264)	.095 (.317)
Norge	-.295 (.27)	-.309 (.309)	-.037 (.371)
Portugal	-.675 (.505)	-.714 (.578)	-.238 (.692)
Opprinnelsesregion far ^c			
Sentral-Asia	-.12 (.277)	-.429 (.316)	-.347 (.385)
Øst-Asia	-.405 (.299)	-.169 (.342)	-.022 (.41)
Øst-Europa	-.162 (.162)	-.05 (.185)	-.112 (.221)
Lat.-Am. og Karibien	.18 (.247)	.163 (.282)	-.174 (.338)
Nord-Afrika	-.131 (.212)	-.15 (.243)	-.108 (.292)
Nord-Amerika	.426 (.921)	-2.094* (1.053)	2.854* (1.261)
Nord-Europa	-.294 (.214)	.071 (.244)	-.001 (.293)
Sørøst-Asia	-.185 (.216)	.202 (.247)	.129 (.296)
Sør-Asia	-.208 (.231)	-.021 (.266)	-.521 (.319)
Sør-Europa	-.11 (.152)	.119 (.174)	-.178 (.208)
Sub-Sahara Afrika	.238 (.282)	.37 (.322)	-.431 (.395)
Midtøsten	-.303 (.192)	-.153 (.219)	-.286 (.263)
Bosted ^f			
Forstad til storby	.092 (.089)	.214* (.102)	.067 (.123)
Mindre by	.114 (.071)	.113 (.081)	.153 (.098)
Bygd	.005 (.08)	-.011 (.091)	.031 (.11)
Konstantledd	4.616*** (.315)	4.162*** (.36)	3.966*** (.432)
Observasjoner	1202	1204	1191
R ²	.205	.271	.217

Standardfeil er i parentes

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

^a «Lever komfortabelt på nåværende inntekt» som ref.

^b 15-24 år som ref.

^c Ingen religion som ref.

^d Sverige som ref.

^e Vest-Europa som ref.

^f Storby som ref.

Tabell 7 (fullstendig): Regresjonsmodeller for andregenerasjonen på de tre avhengige variablene uten religionstilhørighet og fars opprinnelsesregion

Avhengig variable:	Modell 1	Modell 2	Modell 3
	Homofile frie til å leve slike de vil	Skam over nært familiemedlem homofil	Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning i foreldres opprinnelsesland	.065** (.02)	.116*** (.023)	.065* (.027)

ESS-runde (8 som ref.)			
9	.041 (.066)	.102 (.077)	.257** (.091)
10	.055 (.071)	.107 (.083)	.376*** (.097)
Religiøsitet	-.078*** (.009)	-.089*** (.01)	-.108*** (.012)
Utdanning	.025** (.008)	.027** (.009)	.04*** (.011)
Kvinne	.17** (.054)	.37*** (.063)	.411*** (.074)
Inntektstilfredshet ^a			
Klarer seg	-.053 (.059)	-.127 (.069)	-.141 (.081)
Vanskelig	-.021 (.086)	-.097 (.1)	-.121 (.118)
Veldig vanskelig	-.555** (.175)	-.401* (.204)	-.538* (.242)
Alderskohorter ^b			
25-34 år	-.07 (.08)	.004 (.093)	-.401*** (.109)
35-44 år	-.128 (.086)	.044 (.101)	-.343** (.119)
45-54 år	.076 (.093)	.125 (.108)	-.36** (.128)
55-64 år	.008 (.106)	.267* (.123)	-.277 (.145)
65-74 år	-.03 (.124)	-.001 (.145)	-.354* (.17)
Over 75	-.156 (.144)	-.265 (.168)	-.498* (.198)
ESS.land ^c			
Østerrike	-.794*** (.204)	-1.028*** (.238)	-1.042*** (.28)
Belgia	-.21 (.204)	-.498* (.238)	-.481 (.279)
Sveits	-.102 (.198)	-.16 (.231)	-.423 (.271)
Tyskland	-.108 (.194)	-.263 (.226)	-.234 (.265)
Danmark	-.07 (.328)	.035 (.382)	.074 (.462)
Spania	-.363 (.257)	-.288 (.298)	.128 (.352)
Finland	-.4 (.669)	-.278 (.781)	-.436 (.915)
Frankrike	.135 (.202)	-.014 (.235)	-.311 (.276)
Storbritannia	-.294 (.234)	-.33 (.274)	-.004 (.323)
Irland	-.146 (.246)	-.301 (.287)	-.35 (.336)
Island	.125 (.373)	.182 (.435)	-.147 (.51)
Nederland	.116 (.214)	-.152 (.249)	.158 (.293)
Norge	-.21 (.264)	-.233 (.308)	-.138 (.361)
Portugal	-.344 (.493)	-.561 (.575)	-.158 (.674)

Bosted ^d			
Forstad til storby	.073 (.089)	.198 (.104)	.041 (.122)
Mindre by	.097 (.071)	.11 (.082)	.134 (.097)
Bygd	.005 (.08)	.01 (.093)	.017 (.109)
Konstantledd	4.171*** (.235)	3.79*** (.274)	3.569*** (.322)
Observasjoner	1202	1204	1191
R ²	.18	.218	.197

Standardfeil i parentes.

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

^a «Lever komfortabelt på nåværende inntekt» som ref.

^b 15-24 år som ref.

^c Sverige som ref.

^d Storby som ref.

Tabell 8 (fullstendig) Regresjonsmodeller for muslimske førstegenerasjons innvandrere ankommet etter 25 år

Avhengige variable:	Modell 1 Homofile frie til å leve slik de vil	Modell 2 Skam hvis nært familiemedlem homofil	Modell 3 Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning i opprinnelsesland	-.376 (.197)	-.35 (.211)	-.115 (.208)
ESS-runde (8 som ref.)			
9	.264 (.205)	.108 (.219)	.351 (.218)
10	.513 (.261)	.339 (.277)	.336 (.274)
Religiøsitet	-.107** (.039)	-.128** (.042)	-.078 (.042)
Utdanning (i år)	.035 (.019)	.034 (.021)	.003 (.02)
Kvinne	.11 (.177)	.125 (.188)	-.09 (.188)
Inntektstilfredshet ^a			
Klarer seg	-.145 (.24)	.33 (.26)	-.08 (.256)
Vanskelig	.115 (.274)	.019 (.296)	-.175 (.295)
Veldig vanskelig	-.431 (.404)	.401 (.445)	.024 (.435)
Alderskohorter ^b			
35-44	-.296 (.377)	-.367 (.403)	-.092 (.403)
45-54	-.455 (.429)	-.402 (.456)	-.118 (.459)
55-64	-.319 (.481)	-.582 (.514)	.185 (.523)
65-74	.047 (.583)	.009 (.642)	.33 (.625)
75-84	-.271 (1.031)	-.356 (1.107)	-.536 (1.085)
Over 85	.022 (1.051)	-1.266 (1.117)	-.931 (1.102)
Subregion ^c			
Sentral-Asia	.619 (1.403)	-1.116 (1.492)	.991 (1.467)
Øst-Asia	-.178	-.523	.892

	(1.47)	(1.564)	(1.537)
Øst-Europa	.494	.387	-.121
	(.765)	(.814)	(.801)
Nord-Afrika	-.362	-.11	-.079
	(.312)	(.333)	(.338)
Sørøst-Asia	-.94	-.343	.563
	(.889)	(.947)	(.93)
Sør-Asia	-.889*	-.395	-.351
	(.407)	(.439)	(.435)
Sør-Europa	.223	.384	.279
	(.323)	(.349)	(.355)
Sub-Sahara Afrika	-1.223	.563	-.294
	(.729)	(.775)	(.767)
Vest-Europa	2.318	2.696*	.629
	(1.275)	(1.357)	(1.345)
ESS-land ^d			
Østerrike	-1.51**	-.489	-1.172*
	(.543)	(.585)	(.578)
Belgia	-.97	-.487	-.78
	(.527)	(.561)	(.553)
Sveits	-.991	-.214	-.519
	(.506)	(.539)	(.542)
Tyskland	-.958	-.302	-.284
	(.511)	(.545)	(.542)
Danmark	-.764	.079	-.518
	(.742)	(.836)	(.78)
Spania	-.722	-.237	-.14
	(.612)	(.64)	(.627)
Frankrike	-.587	-.069	-.344
	(.54)	(.578)	(.568)
Storbritannia	-.702	.058	-.293
	(.713)	(.761)	(.75)
Irland	-.59	-.123	-.03
	(.699)	(.781)	(.732)
Nederland	-.854	.296	-.331
	(.607)	(.638)	(.649)
Norge	-.513	-.312	.296
	(.664)	(.707)	(.697)
Portugal	-.174	-.778	-.563
	(.997)	(1.062)	(1.233)
Botid ^e			
Ankommet siste året	.426	-1.202	.097
	(.69)	(.733)	(.721)
6-10 år siden	.224	.033	.06
	(.35)	(.374)	(.375)
11-20 år siden	.335	-.232	.154
	(.375)	(.399)	(.403)
21-30 år siden	.031	-.255	.081
	(.423)	(.455)	(.463)
Over 30 år siden	-.015	-.572	-.444
	(.591)	(.642)	(.629)
Bosted ^f			
Forstad til storby	.121	.013	.042
	(.28)	(.305)	(.296)
Mindre by	.148	.298	.056
	(.223)	(.236)	(.237)
Bygd	.118	.081	.427
	(.314)	(.333)	(.33)
Konstantledd	5.194***	4.401***	3.399***
	(.783)	(.839)	(.833)

Observasjoner	273	268	264
R ²	.207	.183	.167

Standardfeil er i parenteser

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

^a "Lever komfortabelt på nåværende inntekt" som ref.

^b 26-34 år som ref.

^c Midtøsten som ref.

^d Sverige som ref.

^e 1-5 år siden som ref.

^f Storby som ref.

Tabell 9 (fullstendig): Regresjonsmodeller for muslimske andregenerasjons innvandrere

Avhengig variable:	Modell 1	Modell 2	Modell 3
	Homofile frie til å leve slik de vil	Skam hvis nært familiemedlem homofil	Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning fra foreldres opprinnelsesland	-.176 (.177)	-.048 (.212)	-.083 (.22)
ESS-runde (8 som ref.)			
9	.02 (.14)	-.027 (.159)	.105 (.175)
10	.168 (.146)	.27 (.165)	.36* (.182)
Religiositet	-.157*** (.03)	-.116*** (.034)	-.16*** (.037)
Utdanning (i år)	.029 (.018)	.022 (.021)	.039 (.023)
Kvinne	.187 (.116)	.422** (.132)	.485*** (.146)
Inntektstilfredshet ^a			
Klarer seg	-.041 (.131)	-.117 (.149)	-.168 (.164)
Vanskelig	-.078 (.172)	.064 (.195)	-.037 (.216)
Veldig vanskelig	-1.511*** (.407)	-.677 (.47)	-.825 (.536)
Alderskohorter ^b			
25-34 år	-.139 (.145)	.016 (.164)	-.27 (.181)
35-44 år	-.015 (.161)	.259 (.184)	-.258 (.202)
45-54 år	.012 (.244)	.153 (.277)	-.643* (.304)
55-64 år	-.319 (.495)	.734 (.563)	.184 (.682)
65-74 år	1.457 (1.075)	.2 (1.225)	.352 (1.336)
ESS-land ^c			
Østerrike	-1.229 (.65)	-1.297 (.741)	-1.862* (.812)
Belgia	-.495 (.669)	-.768 (.763)	-1.175 (.834)
Sveits	-.143 (.706)	.001 (.804)	-.729 (.878)
Tyskland	-.354 (.64)	-.358 (.73)	-.927 (.798)
Danmark	-.261 (.747)	.274 (.853)	-.582 (.938)
Spania	-1.18 (.793)	-1.196 (.885)	-.307 (.986)
Finland	-1.575	-1.1	-1.644

	(1.237)	(1.408)	(1.537)
Frankrike	-.079 (.677)	-.603 (.771)	-.97 (.842)
Storbritannia	-.403 (.744)	-.541 (.856)	-.136 (.937)
Irland	-.945 (1.425)	.102 (1.623)	-.805 (1.842)
Nederland	-.081 (.663)	-.448 (.756)	-.694 (.827)
Norge	-.115 (.782)	-.437 (.892)	-.182 (.973)
Fars opprinnelsesregion ^d			
Øst-Europa	-.049 (1.125)	-.039 (1.282)	.663 (1.398)
Lat. Am. og Karibien	1.622 (1.116)	1.062 (1.274)	-1.342 (1.387)
Nord-Afrika	.102 (.195)	.123 (.223)	.167 (.241)
Sør-Asia	-.321 (.301)	-.26 (.362)	-.368 (.379)
Sør-Europa	.313 (.295)	.433 (.336)	-.049 (.367)
Sub-Sahara Afrika	1.45* (.672)	1.169 (.765)	.571 (.987)
Bosted ^c			
Forstad til storby	.017 (.181)	.254 (.209)	-.01 (.229)
Mindre by	.152 (.141)	.227 (.16)	.144 (.176)
Bygd	-.038 (.191)	-.031 (.216)	-.194 (.237)
Konstantledd	5.184*** (.8)	4.113*** (.925)	4.711*** (.994)
Observasjoner	371	374	366
R ²	.236	.201	.206

Standardfeil i parentes

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

^a "Lever komfortabelt på nåværende inntekt" som ref.

^b 26-34 år som ref.

^c Sverige som ref.

^d Midtøsten som ref.

^e Storby

Tabell 10 (fullstendig): Regresjonsmodell for fars kulturelle opphavs påvirkning på sønner

Avhengig variable:	Modell 1	Modell 2	Modell 3
	Homofile frie til å leve slike de vil	Skam over nært familiemedlem homofil	Homofile burde ha rett til å adoptere
Holdning i fars opprinnelsesland	-.005 (.043)	.043 (.052)	.028 (.059)
ESS-runde (8 som ref.)			
9	-.034 (.098)	-.04 (.117)	.071 (.135)
10	.083 (.105)	.22 (.126)	.306* (.145)
Religiøsitet	-.056*** (.016)	-.038* (.019)	-.056* (.022)
Utdanning	.01 (.012)	.039** (.015)	.01 (.017)
Inntektstilfredshet ^a			
Klarer seg	-.008	-.059	-.162

	(.086)	(.103)	(.118)
Vanskelig	-.177	-.134	-.279
	(.135)	(.161)	(.186)
Veldig vanskelig	-.885***	-.783*	-.8*
	(.267)	(.319)	(.366)
Alderskohorter ^b			
25-34 år	.24*	.216	-.095
	(.122)	(.145)	(.168)
35-44 år	0	.061	-.352*
	(.127)	(.153)	(.175)
45-54 år	.143	.075	-.464*
	(.14)	(.168)	(.193)
55-64 år	.132	.253	-.457*
	(.163)	(.195)	(.224)
65-74 år	.019	-.157	-.754**
	(.195)	(.234)	(.268)
Over 75	-.083	-.163	-.36
	(.237)	(.283)	(.325)
Religionstilhørighet ^c			
Katolisisme	-.093	-.018	-.321
	(.123)	(.147)	(.169)
Protestantisme	-.174	-.353	-.394
	(.205)	(.245)	(.281)
Østlig ortodoks	-.501	-.806*	-.935*
	(.318)	(.381)	(.436)
Annen kristen	-.416	-.135	-.69
	(.277)	(.332)	(.381)
Jødedom	.299	.636	1.272
	(.926)	(1.11)	(1.271)
Islam	-.247	-.656***	-.626**
	(.143)	(.171)	(.198)
Østlige religioner	.348	.418	.285
	(.322)	(.388)	(.446)
Andre ikke-kristne	.496	-.125	-.512
	(.42)	(.503)	(.576)
ESS-land ^d			
Østerrike	-.689*	-.915*	-.599
	(.335)	(.401)	(.46)
Belgia	-.175	-.482	.101
	(.33)	(.396)	(.453)
Sveits	.01	-.31	.142
	(.322)	(.386)	(.442)
Tyskland	-.139	-.438	.181
	(.321)	(.385)	(.441)
Danmark	.489	.741	.656
	(.482)	(.578)	(.662)
Spania	-.455	-.371	1.043
	(.405)	(.486)	(.557)
Finland	.513	.269	.198
	(.972)	(1.164)	(1.334)
Frankrike	-.003	-.225	-.01
	(.336)	(.402)	(.462)
Storbritannia	-.59	-.634	.638
	(.39)	(.47)	(.539)
Irland	.148	-.551	.039
	(.376)	(.451)	(.516)
Island	-.405	-.936	-1.003
	(.988)	(1.184)	(1.356)
Nederland	.015	-.455	.377
	(.356)	(.426)	(.488)

Norge	-.458 (.381)	-.581 (.457)	.413 (.523)
Fars opprinnelsesregion ^c			
Sentral-Asia	.122 (.437)	-.327 (.524)	-.202 (.6)
Øst-Asia	-.374 (.452)	-.01 (.542)	.463 (.62)
Øst-Europa	-.154 (.235)	-.085 (.282)	-.056 (.323)
Lat.-Am. og Karibien	.003 (.338)	.014 (.405)	-.549 (.464)
Nord-Afrika	-.197 (.328)	-.104 (.393)	-.098 (.45)
Nord-Amerika	.461 (.949)	-2.112 (1.137)	2.983* (1.302)
Nord-Europa	-.392 (.305)	-.067 (.366)	-.307 (.419)
Sørøst-Asia	-.015 (.32)	.547 (.384)	.451 (.439)
Sør-Asia	-.298 (.362)	-.095 (.438)	-.76 (.502)
Sør-Europa	-.029 (.224)	.233 (.268)	-.131 (.307)
Sub-Sahara Afrika	.303 (.402)	.542 (.483)	-.231 (.553)
Midtøsten	-.278 (.286)	-.111 (.342)	-.34 (.392)
Bosted ^f			
Forstad til storby	.161 (.13)	.249 (.157)	.002 (.18)
Mindre by	.129 (.102)	.135 (.122)	.136 (.14)
Bygd	.031 (.118)	.069 (.141)	-.067 (.162)
Konstantledd	4.616*** (.48)	3.878*** (.575)	3.979*** (.658)
Observasjoner	579	581	578
R ²	.216	.291	.235

Standardfeil i parentes.

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

^a «Lever komfortabelt på nåværende inntekt» som ref.

^b 15-24 år som ref.

^c Ingen religion som ref.

^d Sverige som ref.

^e Vest-Europa som ref.

^f Storby som ref.

